

**Burgerinitiatief**  
voor Participatie  
& Goed Bestuur



# **Beloftes voor Onze Toekomst:**

---

**Analyse van verkiezingsprogramma's**

(Versie 2 – 23 mei 2015)



This initiative is funded by the  
European Instrument for



# Inhoudsopgave

In 1 oogopslag .....	1
Inleiding en werkwijze .....	6
<b>Democratie, Mensenrechten &amp; Rechtsstaat .....</b>	<b>8</b>
<b>Financieel-economisch en Monetair Beleid .....</b>	<b>12</b>
<b>Decent Work.....</b>	<b>19</b>
<b>Milieu .....</b>	<b>20</b>
<b>Ruimtelijke Ordening .....</b>	<b>23</b>
<b>Inheemse &amp; Tribale Volken.....</b>	<b>24</b>
<b>Onderwijs .....</b>	<b>27</b>
Jongeren & Sport .....	30
Gezondheid .....	34
<b>Gender .....</b>	<b>37</b>
<b>Kinderrechten .....</b>	<b>40</b>

## Rectificatie en aanvulling 23 mei 2015

Het document is nu volledig: het hoofdstuk “Financieel-Economisch en Monetair beleid” is toegevoegd.

In de vorige versie van dit document is een fout geslopen bij het thema “Gender”, waarbij informatie uit het partijprogramma van PDO (die in combinatieverband de verkiezing ingaat en wiens programma dus niet apart besproken is hier), werd gevoegd onder V7. Onze welgemeende verontschuldiging hiervoor aan beide partijen/combinaties.

# In 1 oogopslag

GOED BESTUUR	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Rechtsstaat	⊙		⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙
Rechtvaardige verdeling	⊙	⊙	⊙	●	⊙	⊙		⊙
Effectiviteit & efficiëntie Staat	⊙		⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙
Transparantie, rekenschap, corruptie	●		●	●	⊙	●	●	●
Dialogo maatschappelijk middenveld	⊙	⊙	⊙	●	⊙	●		●
De programma's zijn min of meer wensenlijsten met actiepunten, van zeer uitgebreid tot afgebakende sectorale plannen. Op DRS na wordt geen rekening gehouden met samenhangende, planmatige uitvoering. De aanpak van corruptie is overal terug te vinden. AC heeft decentralisatie als een van de kernen van het ontwikkelingsbeleid en noemt o.a. aanpassing wetten en ordening van de informele sector. APS noemt mensenrechten, met een focus op kansarmen, grondenrechten en arbeid. DOE legt nadruk op goed bestuur, met referenties naar dienstbare en terugtrekkende overheid. Kerngedachte bij DRS is principe van gelijke kansen, met rechtvaardigheid en ordening bestuursapparaat. In het uitgebreid sectoraal plan van MF krijgen onderwijs, investeringen in het binnenland en ondernemerschap een plek. NDP noemt expliciet sociale rechtvaardigheid en draagkrachtbeginsel bij paragraaf over belastingen. Effectiever functioneren DR's en RR's en decentralisatie van belastingheffing worden genoemd. Een van de speerpunten van PALU betreft rechterlijke macht, alsmede enkele acties voor decentralisatie. De rechtsstaat is bij V7 basisprincipe en enigszins vuitgewerkt. Wat opvalt is samenwerking met maatschappelijk middenveld in alle programma's.								

FINANCIEEL-ECONOMISCH & MONETAIR BELEID	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Staatshuishouding: planning(stelsel)	⊙		⊙	⊙			⊙	
Staatshuishouding: verbeteren toezicht & transparantie			⊙	●	●	●		
Staatshuishouding: hervorming belastingstelsel	⊙		⊙	⊙	⊙	●		
Monetair beleid: vereiste publicaties van indicatoren en ratings	⊙					⊙		
Monetair beleid: instellen spaar- en stabilisatiefonds	⊙		⊙			●		
Ontwikkeling productie- en dienstensectoren (stimuleren investering, ondernemerschap, export)	⊙	⊙	⊙	●	●	⊙	⊙	
Ontwikkeling productie- en dienstensectoren (beperken & reguleren overheidsuitgaven, m.n subsidies)			⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	
Aanvullend wetgevingskader (Wet op Jarrekening, Verdrag van New York)						⊙		
Aanvullend wetgevingskader: financiële decentralisatie			⊙	⊙		⊙	⊙	
Wat bij alle programma's mist is de kwantificering: het uitrekenen van hoeveel welke maatregelen zullen moeten kosten, vs wat zal ik terugverdienen. Hoewel in het programma van V7 er niet in de diepte wordt gegaan, wordt er wel aangegeven hoe financieel-economische sectoren gezond gemaakt moeten worden. Bij DOE moet vooral de private sector zorgen voor economische groei, terwijl de NDP een sterke focus heeft op productie-ontwikkeling en belastingmaatregelen. DRS neemt daarentegen ook de productiesectoren ook mee.								

FATSOENLIJK WERK	AC	APS	DOE	DRS	NDP	MF	PALU	V7
Decent work uitgangspunten/programma	⊙		⊙	●	⊙	⊙	⊙	⊙
<p>Fatsoenlijk werk (<i>Decent Work</i>) wordt bij name genoemd in het verkiezingsprogramma van DRS, die als enige duidelijk aangeeft achter <i>Decent Work</i> te staan. Bij de overige partijprogramma's worden componenten of issues aangehaald, gerelateerd aan <i>Decent Work</i>, maar dit varieert van matig tot zeer beperkt. AC noemt stimulering van werkgelegenheid van vrouwen en jongeren of hun ondernemerschap, maar strategie ontbreekt. DOE noemt stimulering van SMEs en ondernemerschap, niet concreet. De NDP noemt ook de herinstelling SER- passend bij tripartisme en sociale dialoog. MF noemt stimulering ondernemerschap; Palu van werkgelegenheid vrouwen, jongeren en beginnende ondernemers. V7 rept over werkgelegenheid, ondernemerschap, sociale zekerheid en sociale dialoog maar niet voldoende voorredelijke uitwerking <i>Decent Work</i> agenda.</p>								

MILIEU	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Wetgeving	●		⊙	⊙	⊙	●		⊙
Beleid ruimtelijke ordening		●		●	●	●	●	●
Capaciteit Overheid			●	●		●		●
Groene opleidingen		●				●		●
Co-management beschermde gebieden				●		●		●
Publiek bewustzijn	●	●		●		●		●
Innovatie & duurzaam ondernemen		●	●	●		●		●
<p>De partijen die matig scoorden bij wetgeving hadden of de milieuwet genoemd of het actualiseren van relevante wetten, niet allebei. Alle partijen hebben wel heel duidelijk milieu in hun programma's. DOE noemt het ook, maar is minder prominent in uitwerking; wel wil zij milieuvervuiling verklaren tot een vorm van criminaliteit. Voor APS is milieu gekoppeld aan Inheemsheid leidend voor de partij; hun visie is echter niet helemaal uitgewerkt. AC heeft een duidelijke visie op het thema, waarbij de aspecten van klimaatverandering, regelgeving, groene economie, voorlichting en educatie aan bod komen, en worden belicht binnen de verschillende sectoren. DRS heeft een duidelijke visie en pleit voor een gecentraliseerd milieubeleid. Ze houdt rekening met huidige ontwikkelingen, evenals V7. MF noemt milieu binnen verschillende beleidsthema's, maar er is weinig onderling verband; recente ontwikkelingen zijn niet consequent meegenomen. NDP heeft aandacht voor de vele facetten van milieubeleid, oa milieu-educatie, wetgeving, energiebeleid, betrekken van lokale gemeenschappen, afvalbeleid, kwik, zoetwater, en wil voortbouwen op verbetering van bestaand beleid. Palu geeft geen duidelijke visie op milieu. Er worden wel losse zaken benoemd, zoals ruimtelijke ordening, strategische benadering regenwoud als natuurlijke hulpbron. V7 legt in haar visie nadruk op genereren van inkomsten uit het milieu en neemt ook huidige ontwikkelingen mee.</p>								

RUIMTELIJKE ORDENING (RO)	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Herziening institutioneel & wettelijk kader								●
Taakstelling & samenwerking overheid, coordinatie					⊙			⊙
Capaciteitsversterking en dataverzameling								⊙
Planning (w.o. bestemmingsplannen)				●	⊙	⊙	⊙	⊙
<p><b>DRS:</b> aparte paragraaf over RO, aandacht voor ontwikkeling goede leefomstandigheden, dmv. bestemmingsplannen, industrieparken en productieunits. Hoewel geen prioriteit, wil <b>Megafront</b> duidelijk beleid voor RO via structuur-, bestemmings- en streekplannen, en multi-departementale commissie. Voor <b>NDP</b> is een goede ruimtelijke planning gekoppeld aan demografische spreiding, maar ook in relatie tot weerbaarheid bij klimaatsverandering. <b>Palu</b> ziet bouw van een nieuwe hoofdstad als oplossing voor ruimtelijke uitdagingen; noemt ook opzetten industrieparken. Vanwege de complexiteit van RO wil <b>V7</b> gefaseerde aanpak met nieuwe steden- en ontwikkelingsplannen en instelling nationale commissie; maar voornamelijk economisch benaderd, niet gericht op toegang, bereikbaarheid en beschikbaarheid voor de samenleving. <b>V7</b> is de enige die versterking van het planbureau, erkenning van grondenrechten, en het belang van capaciteitsversterking en dataverzameling aangeeft ihkv. ruimtelijke ordening. Alleen <b>DRS</b> maakt expliciet melding van publieke participatie.</p>								

INHEEMSE EN TRIBALE VOLKEN	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Rechten ITP's	⊙	●	⊙	⊙	⊙	⊙		⊙
Voorlichtingrechten ITP's								
Sociaal-economische inhaalslag	⊙	⊙			⊙	⊙		
Dorpsontwikkelings-planning	⊙	⊙	⊙		●			
<b>AC</b> vindt de rechten van Inheemse en Tribale Volken erg belangrijk, maar geeft onvoldoende diepgang, en een conventionele top-down benadering van ontwikkeling. Ook de <b>APS</b> hecht er groot belang aan, maar beschrijft deze slechts beknopt in haar stappenplan. De programma's van de <b>DOE, DRS en V7</b> besteden er slechts geringe aandacht aan, waarbij grondenrechten worden genoemd, maar andere ITP-rechten niet. <b>NDP</b> besteedt aandacht aan grondenrechten, maar formulering geeft sterke top-down indruk; overige ITP rechten en issues worden nauwelijks besproken. Het <b>MF</b> besteedt middels een apart hoofdstuk expliciet aandacht aan deze issue, en heeft daar concrete actiepunten bij opgesomd. ITP's worden helemaal niet genoemd in het programma van de <b>PALU</b> .								

ONDERWIJS	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Wetgeving Basisonderwijs								⊙
Inclusief onderwijs								●
Subsidie bijzonder onderwijs			●	●				●
Capaciteit Onderwijs-zorgteams	⊙				⊙	⊙		
Voorzieningen leerkrachten binnenl	●		⊙		●			●
Beloningsstructuur leerkrachten						●		●
Intercultureel&meertalig onderwijs	⊙							●
ICT programma's (all inclusive)			●	⊙	●	●		●
<b>AC</b> ziet belang onderwijs voor verruiming van maatschappelijke kansen en maatschappelijke discussie, maar weinig concrete actie. <b>APS</b> noemt onderwijs niet. <b>DOE:</b> onderwijs als fundament van ontwikkeling; conditie burger-participatie; concrete doelstellingen o.a.eis vast % BNP; reorganisatie MINOV. Hoofdpunten <b>DRS</b> , o.a. vakscholing en duurzame ontwikkeling niet uitgewerkt in concrete voorstellen. Aanpak leer-en gedragsproblemen jongens (mannelijke rolmodellen) en interculturele dialoog expliciet genoemd. <b>MF:</b> onderwijs als mechanisme voor integratie-bevordering, o.a. opleidingen toegespitst op lokale toepasbaarheid. <b>NDP's</b> onderwijsvisie: potentie van elke Surinamer tot maximale te ontwikkelen en benutten, is fragmentarisch uitgewerkt. Noemt o.a. aanpassen Bestuursorganisatie Universiteit. <b>PALU:</b> onderwijs tweede speerpun; noemt oa drop-outs bijscholen, veel is niet onderbouwd. <b>V7:</b> onderwijs topprioriteit; ontwikkelingsgericht en opvoeden tot kritische burgers. Veel specifieke acties, waaronder life long-learning, maar geen prioriteitenstelling.								

JONGEREN EN SPORT	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Openbare faciliteiten met beheersplan	⊙		●	⊙	●	●		●
Capaciteitsstudie faciliteiten in buurten			●		⊙			
Transparant beleid talentontwikkeling	⊙		⊙	⊙	⊙	⊙		⊙
Elke school een gymdocent	⊙		●	⊙		●		●
Transparante subsidies sportbonden/orga's	⊙		⊙	●		●		
<p>Op <b>APS</b> na, erkennen alle partijen het belang van sport voor jongeren. In algemene zin ontbreekt het echter aan concrete plannen bij alle programma's. <b>AC</b> scoort matig op alle prioriteiten, omdat zij wel veel voornemens heeft, maar bij geen enkele harde eisen stelt en/of een duidelijke visie naar voren brengt. <b>DOE</b> is de enige die de huidige situatie van de faciliteiten in de buurten wil onderzoeken en hierop beleid aanpassen. Waar de anderen simpelweg noemen dat er geïnvesteerd moet worden in sportorganisaties en –bonden, komen <b>DRS</b> en <b>NDP</b> daadwerkelijk met een concreet plan voor regelgeving. Investeren in talentontwikkeling, en met name topsport, neemt een opvallend prominente plek in in alle programma's. Het ontbreekt in alle gevallen echter aan transparantie hoe dit eerlijk te implementeren. <b>MF</b>, <b>DOE</b>, <b>NDP</b> en <b>V7</b> willen naast renovatie en bouw van faciliteiten, ook beheersplannen opnemen. Dat sport, in de vorm van gymlessen (en bij <b>NDP</b> zelfs verplichte zwemles), essentieel onderdeel is van het onderwijs, komt bij <b>DOE</b>, <b>NDP</b> en <b>V7</b> het duidelijkst naar voren. <b>V7</b> is de enige die expliciet de koppeling maakt tussen de huidige gezondheidssituatie (de gevaren van overgewicht) en het belang van activiteiten om het bewustzijn van een gezonde levensstijl te vergroten.</p>								

GEZONDHEID	ABOP	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Terugdringen maatschappelijke ongelijkheid								⊙
Terugdringen moeder- en kindsterfte	⊙					⊙		●
Terugdringen niet-overdraagbare aandoeningen & ongelukken/suicide				⊙		⊙		●
Regulering van de gezondheidszorg	●					⊙		●
<p>Visie <b>AC</b> vooral beperkt tot zorgaspecten en financiering, maar wel goede aandacht voor data en onderzoek. <b>DRS</b> heeft duidelijke standpunten tav leefstijlen en gezondheid. Er is geen samenhang in de visie van <b>MF</b>. De ambities van <b>NDP</b> zijn groot, o.a. over financiering en toegankelijkheid, kwaliteitssystemen, preventieve zorg en geestelijke gezondheid en infrastructuur, maar de visie is niet altijd helder. <b>V7</b> geeft redelijke diepgang en samenhang, maar niet altijd helder over aanpak. <b>AC</b> noemt 'moeder- en kindzorg', maar niet uitgewerkt, ook bij <b>NDP</b> niet. <b>V7</b> noemt educatie over seksualiteit en tienerzwangerschap. <b>DRS</b> wil bewustwording gezonde levensstijlen; <b>V7</b> wil ook voedselveiligheid, vermindering overdraagbare en niet seksueel overdraagbare aandoeningen, en goede verslavingszorg. Regulering is voor <b>AC</b> vooral in de particuliere gezondheidsdienstverlening, dmv wet- en regelgeving, maar legt niet uit hoe. <b>NDP</b> noemt wet en regelgeving als instrumenten, maar gaat er niet dieper op in. <b>V7</b> wil een raamwet voor ordening gezondheidszorg en een wet medezeggenschap patiënten. <b>DOE</b> en <b>Palu</b> hebben geen paragraaf over gezondheid(zorg).</p>								

GENDER	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Uitbanning gender gerelateerd geweld	●				⊙	●		
Vrouwen in besluitvorming			●		●			●
Seksuele en reproductieve rechten				⊙				●
Genderbeleid					⊙	⊙		⊙
<b>AC</b> geeft een aantal losse acties voor vrouwen, maar niet vanuit insteek van gendergelijkheid. Huiselijk geweld genoemd bij nationale veiligheid. Doe noemt slechts gelijkheid in besluitvorming, pleit voor quota. <b>DRS</b> verwijst naar belang van gelijke kansen voor mannen en vrouwen, maar geen duidelijke visie; heeft aandacht voor seksuele geaardheid, en rol onderwijs voor gelijke kansen. <b>MF</b> noemt wetgeving en condities voor gelijke participatie en bestrafing geweld tegen vrouwen en kinderen, quota voor zowel openbare als particuliere functies, maar geen verdere uitwerking. <b>NDP</b> noemt obstakels voor goed opgeleide vrouwen, en oprichting vrouwenplatform/statuut, maar niet expliciet in het kader van opheffen genderongelijkheid; ziet huiselijk geweld als nieuw coordinaatschap bij Bureau Nationale Veiligheid. Palu noemt losse acties voor vrouwen. <b>V7</b> vindt deelname vrouwen in machtsstructuren onmisbaar voor economische ontwikkeling, democratisering, vrede, veiligheid en stabiliteit.								

KINDERRECHTEN	AC	APS	DOE	DRS	MF	NDP	PALU	V7
Harmonisatie nationale wetgeving aan Kinderrechtenverdrag				⊙				
Bewustzijn en voorlichting				⊙	⊙			●
Kinderombudspersoon; controle naleving kinderrechten			⊙	⊙	⊙	⊙		⊙
Hoewel 'kinderen' in vrijwel alle partijprogramma's worden genoemd, worden kinderrechten opvallend weinig genoemd. V7 en DRS plaatsen hun voornemens tav kinderen onder de paraplu van 'stabiele gezinnen', maar de overige partijen noemen vooral losse acties, zonder samenhangend plan. DRS is de enige die het Kinderrechtenverdrag en de implementatie ervan expliciet noemt.								

# Inleiding en werkwijze

*Op 25 mei 2015 gaan wij weer naar de stembus. Wij bepalen dan samen wie we het voorrecht geven om namens ons te regeren en wie ons mag vertegenwoordigen. We bepalen de toekomst van ons land, van onszelf en van de generaties na ons. Dat besluit mag niet lichtvaardig genomen worden. Niet op basis van gezellige massameetings, vage beloftes, leuke liedjes of mooie slogans. Naar de stembus horen burgers te gaan, gewapend met feiten. Goed geïnformeerd over wat de partijen precies voor ogen hebben voor onze toekomst. Alleen dan kunnen we bewust stemmen.*

Op 11 mei presenteerde het Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur haar prioriteiten voor de komende regeerperiode in het document "Voor Onze Toekomst". In dit document "Beloftes voor Onze Toekomst", kijken we hoe onze prioriteiten terug te vinden zijn in de verschillende partijprogramma's.

Grondige analyses maken van verkiezingsprogramma's in Suriname is nog steeds problematisch. Er wordt namelijk vrijwel geen aandacht besteed aan de financiële kant van beloftes, en dus is er niets te zeggen over haalbaarheid. De NDP heeft een hoofdstuk over de financiering van haar programma opgenomen, maar het is onduidelijk op basis waarvan bedragen worden genoemd- men spreekt dan ook consequent van schattingen. Maar ook bij schattingen zou er moeten worden verduidelijkt op basis waarvan die worden gemaakt. V7 noemt alleen een bedrag bij de geschatte staatsschuld die afbetaald moet worden.

Alle partijen ontberen ook prioriteitstelling- wat moet als eerst aangepakt worden, wat is waarvan afhankelijk? En bovenal: hoeveel tijd is nodig waarvoor? Binnen welke termijn in de regeerperiode zouden we wat kunnen verwachten? Een verkiezingsprogramma is dan wel geen grondig uitgewerkt beleidsplan met alle details, maar zonder deze zaken verwordt het al gauw tot opsommingen van voornemens zonder enig verband en zonder enige houvast. Een enkele partij (PALU, APS) kwam niet verder dan een speerpuntenprogramma of beginselprogramma.

Opvallend is ook dat weinig tot geen partijen bekend lijken te zijn met de basisprincipes van programmatisch plannen en ontwerpen: de logische samenhang tussen een visie, missie, doelen en die uitgewerkt in strategieën en acties ontbreekt ten ene male. Dit gebrek aan planningsinzicht wordt al decennialang gedemonstreerd in de wijze van beleidvoeren.

Veel partijen komen nog altijd veel te laat uit met hun programma's. Ook bij deze verkiezingen zijn de meeste programma's pas de laatste 10 dagen binnengekomen, een enkele grote partij/combinatie had zelfs 14 dagen voor de verkiezing nog geen programma publiek gemaakt. Een bijkomend obstakel lijkt te zijn geweest de late vorming van samenwerkingsverbanden tussen partijen. Diverse partijen die uiteindelijk in combinatieverband de verkiezingen ingaan, hebben wel (tevorens) een eigen partijprogramma gepubliceerd; maar de totstandkoming van het programma van de combinatie liet dan op zich wachten. Als alle partijen uit zo een combinatie ruim op tijd hun programma bekend hadden, dan zou een interessante analyse kunnen zijn geweest om na te gaan wat de verschillen en overeenkomsten tussen de partijen waren en hoe die uiteindelijk bijeenkwamen in het programma van de combinatie. We moeten hier PDO noemen die een van de eerste was die met een programma kwam; met enkele interessante punten (m.n. over gendergelijkheid), die helaas niet terug te vinden zijn in het programma van de combinatie waarin zij zich bevindt. Van AC is tot op heden geen echt combinatieprogramma gevonden- wij zijn afgegaan op de presentatie gegeven bij het VES debat.



Partijen waarvan wij per 14 mei nog geen programma of andere documentatie hadden ontvangen/gevonden zijn niet meegenomen in deze analyse. De analyses van de verschillende thema's zijn gedaan door de werkgroepen. Wij beperken ons in onze analyse tot de thema's die voorkomen in ons prioriteitendocument "Voor Onze Toekomst": democratie, mensenrechten en de rechtsstaat; financieel-economisch en monetair beleid; fatsoenlijk werk (*decent work*); milieu; ruimtelijke ordening; Inheemse en tribale volken; onderwijs; jongeren en sport; gezondheid; gender; kinderrechten.

We hebben gekeken naar of en hoe deze thema's verwerkt zijn in de partijprogramma's. We keken ook of de voorstellen van de partijen zouden bijdragen aan de beleving van mensenrechten, het tegengaan van maatschappelijke ongelijkheid en het bevorderen van goed bestuur: de overkoepelende principes van het Burgerinitiatief.

Door het te laat ter beschikking komen van de partijprogramma's hebben we niet alles secuur kunnen uitdiepen zoals wij dat gewild hadden. Wij vragen ook begrip voor het feit dat de analyses niet allemaal even diepgaand zijn- dit heeft puur te maken met tijdgebrek.

Wij hopen dat deze analyse partijen zal aansporen om in de toekomst op een andere manier hun partijprogramma te benaderen: als het belangrijkste instrument om de gunst van de kiezers voor zich te winnen. Wij hopen ook dat kiezers langzaamaan het belang van programma's inzien, en dat zij, gewapend met de kennis die wij hier geprobeerd hebben bij elkaar te brengen, hun stemkeus bepalen.

**Het Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur** is een groep van maatschappelijke organisaties en individuele burgers die willen dat personen en instanties die namens hun het land regeren en hun vertegenwoordigen, meer verantwoording afleggen en op een transparante manier besluiten nemen. Zij willen dat burgers meer invloed krijgen op de besluiten die hun leven bepalen. De principes van een mensenrechtenbenadering moeten de basis vormen voor onze ontwikkeling.

PROJEKTA • VES • VSB • VIDS • Tropenbos International Suriname • Green Heritage Fund Suriname • Stichting Projekten Christelijk Onderwijs Suriname • Stichting Onderwijs EBGS • Stichting Ultimate Purpose • Women's Rights Centre • Vrouwen Parlement Forum • LGBT Platform Suriname • STAS Caribe • Global Shapers Paramaribo • Universiteitsinstituut Kinderrechten (UK) • Foundation for Human Development • Sofie Ruysschaert (WWF Guianas) • Monique Essed-Fernandes • Antoon Grunberg • FennaWalhain • Hans Lim a Po • Lisa Best • Nancy del Prado

# Democratie, Mensenrechten & Rechtsstaat

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

### Belang en uitwerking thema

<b>AC</b>	Zeer uitgebreide, sectorale wish-list zonder rekening te houden met het 'hoe', de samenhang en haalbaarheid.
<b>APS</b>	Sectorale wish-list/ actiepunten zonder rekening te houden met haalbaarheid en samenhangende, planmatige uitvoering. Concrete maar smalle/ beperkte visie (niche-benadering).
<b>DOE</b>	Relatief afgebakende sectorale wish-list/ actiepunten zonder rekening te houden met de haalbaarheid en een samenhangende, planmatige uitvoering. Geen mensenrechten-benadering
<b>DRS</b>	Relatief afgebakende sectorale wish-list/ actiepunten. Houdt enigszins rekening met haalbaarheid en samenhangende, planmatige uitvoering, maar te vaag. Zekere mate van mensenrechten-benadering.
<b>Megafront</b>	Uitgebreide, weliswaar goed geschreven, sectorale wish-list zonder rekening te houden met het 'hoe', de samenhang en haalbaarheid
<b>NDP</b>	Zeer uitgebreide, sectorale wish-list zonder rekening te houden met het 'hoe', de samenhang en haalbaarheid
<b>PALU</b>	Een algemene 'speerpunten' document, 'sectorale wishlist' met sterke focus op natuurlijke hulpbronnen
<b>V7</b>	Zeer uitgebreide, weliswaar goed geschreven, sectorale wish-list zonder rekening te houden met het 'hoe', de samenhang en haalbaarheid

### Visie op thema

<b>AC</b>	Decentralisatie als een van de kernen van het ontwikkelings-beleid& een specifieke visie op het overheids-apparaat (m.n.aandacht voor Public Sector Reform
<b>APS</b>	Niets over goed bestuur
<b>DOE</b>	Wel enige diepgang en een duidelijke samenhang
<b>DRS</b>	Wel enige diepgang en een duidelijke samenhang
<b>Megafront</b>	Enigszins, als de maatregelen over Staatsbestuur worden meegenomen
<b>NDP</b>	Geen samenhangende visie over goed bestuur. Wordt hier en daar losse delen
<b>PALU</b>	Geen samenhangende visie over goed bestuur, maar hier en daar losse delen.
<b>V7</b>	Wel een duidelijke visie, maar een matige diepgang en samenhang

### Onderbouwing

<b>AC</b>	Puur sectoraal actieplan; decentralisatie is te vaag om te oordelen; PSR is onduideijk: PSR = ICT en opleiden van medewerkers
<b>APS</b>	Puur sectoraal actieplan
<b>DOE</b>	Ja
<b>DRS</b>	Ja
<b>Megafront</b>	Ja
<b>NDP</b>	Onvoldoende; is Niet samenhangend genoeg
<b>PALU</b>	Redelijk concrete acties, maar onvoldoende samenhangend
<b>V7</b>	De 'doorwerking' van goed bestuur naar de rest van het programma wordt niet beschreven

## Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid

<b>AC</b>	Indirect: beter onderwijs en investeringen binnenland, streven naar gelijkheid m&v in het onderwijs. Wel veel gesproken over 'gelijke kansen'. Conventionele visie van 'zorg en bijstand'
<b>APS</b>	Nadruk op lotsverbetering van kansarmen. Verder indirect: investeringen in landbouw
<b>DOE</b>	Referentie naar gelijke kansen in overall visie, maar niet verder als zodanig uitgewerkt
<b>DRS</b>	Diverse referenties naar gelijke kansen en rechtvaardigheid, maar wordt niet verder als zodanig uitgewerkt
<b>Megafront</b>	Overwegend indirect: beter onderwijs en investeringen binnenland; alleen bij gendergelijkheid expliciet
<b>NDP</b>	Overwegend indirect: beter onderwijs en betere gezondheidszorg binnenland. Wel referentie naar 'gelijke kansen' (onderwijs, gezondheidszorg, vrouwen). Bij belastingen wel explicieter (sociale rechtvaardigheid, draagkracht-beginsel).
<b>PALU</b>	Niet genoemd
<b>V7</b>	Diverse referenties naar gelijke kansen o.a. onderwijs, gezondheidszorg, ondernemerschap.

## Draagt bij aan beleving mensenrechten

<b>AC</b>	Indirect, maar niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord mensenrechten valt slechts bij 'nationale veiligheid'. Overige rechten wel genoemd: recht op vrije meningsuiting (medialelheid); grondenrechten (regionale planning & ruimtelijke ordening)
<b>APS</b>	Aandacht voor specifieke rechten, bijv. grondenrechten, arbeid, veiligheid; mensenrechten algemeen ook genoemd
<b>DOE</b>	Indirect, maar wordt niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord mensenrechten valt slechts bij 'grondgedachte bestuur en leiderschap'
<b>DRS</b>	Diverse acties worden benaderd vanuit het recht-hebben-op en met als doelstelling vervulling van desbetreffend recht
<b>Megafront</b>	Indirect, vnl sectoraal (specifieke rechten): grondenrechten, kinderrechten, stakingsrecht, rechtspositie arbeiders
<b>NDP</b>	Indirect, maar wordt niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord mensenrechten valt slechts bij 'internationale betrekkingen' (principes van de handvest van de VN, wo dialoog & respect voor mensenrechten) Vrouwenrechten worden ook genoemd
<b>PALU</b>	Indirect: bij sociale woningbouw
<b>V7</b>	Indirect, maar wordt niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord mensenrechten valt slechts bij 'buitenlandse politiek' en 'veiligheid'.

## Draagt bij aan goed bestuur

<b>AC</b>	Vrijwel niets: één regel over corruptie bestrijding onder 'nationale veiligheid'; Wel doel voor Public sector reform
<b>APS</b>	Vrijwel niets
<b>DOE</b>	Diverse concrete actiepunten
<b>DRS</b>	Vrij uitgebreid
<b>NDP</b>	Diverse actiepunten genoemd, maar niet verder uitgewerkt o.a. corruptie-bestrijding, verhogen transparantie, hervorming van staatsapparaat
<b>Megafront</b>	Paragraaf over Staatsbestuur (kiesstelsel e.d.), één regel over corruptie in inleiding
<b>PALU</b>	Impliciet: bij modernisering financiële huishouding, corruptiebestrijding
<b>V7</b>	Diverse concrete actiepunten

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

### Rechtsstaat

<b>AC</b>	Niet expliciet. Wel wetten genoemd die aangepast of beter nageleefd moeten worden (op het gebied van milieu, financieel-economisch), de ordening van de informele sector (ihkv belasting), en immigratiebeleid
<b>APS</b>	Vrijwel niets
<b>DOE</b>	Genoemd bij 'grondgedachte bestuur en leiderschap' maar niet verder als zodanig uitgewerkt; nadruk ligt op goed bestuur
<b>DRS</b>	Indirect, via goed bestuur: rechtszekerheid, trias politica, internationale rechtsorde
<b>Megafront</b>	Niet expliciet: enkele uitspraken/maatregelen over rechterlijke macht
<b>NDP</b>	Niet expliciet. Wel enkele punten o.a. transparantie, rechtspraak. Concrete acties: verzelfstandiging rechterlijke macht, aanneming wet Constitutioneel Hof, aansluiting CCJ.
<b>PALU</b>	Indirect, via speerpunt rechterlijke macht
<b>V7</b>	Genoemd Als basisprincipe en enigszins uitgewerkt in maatregelen za herziening Grondwet

### Rechtvaardige verdeling

<b>AC</b>	Indirect:referentie naar bijv. verschil stad/ binnenland.
<b>APS</b>	Indirect: referentiebij. aandacht voor kansarmen
<b>DOE</b>	Indirect:referentie naar bijv. gelijke kansen, decentralisatie
<b>DRS</b>	Kerngedachte, en vaker terugkerend via principe van 'gelijke kansen'
<b>Megafront</b>	Alleen genoemd bij 'rechtvaardig belastingstelsel'
<b>NDP</b>	Indirect:Referentie bijv. gelijke kansen Wel expliciet bij fiscale maatregelen.
<b>PALU</b>	Niet genoemd
<b>V7</b>	Direct en indirect:Referenties naar bijv. gelijke kansen

### Effectiviteit en efficiëntie Staat

<b>AC</b>	Bij ICT (2.8.1): Het instellen van een ICT orgaan voor het opzetten van een netwerksysteem binnen de overheid. De probleemanalyse voorafgaand heeft wel met een effectieve overheid te maken. Maar inhoudelijk alleen over dienstverlening en ondernemings-klimaat.
<b>APS</b>	Niet genoemd
<b>DOE</b>	Enkele referenties naar 'dienstbare overheid'; 'hervorming van de sector overheid'; 'terugtrekkende overheid'
<b>DRS</b>	Enkele referenties naar 'ordering bestuursapparaat'; 'reorganisatie ambtenaren-apparaat'; 'terugtrekkende overheid'
<b>Megafront</b>	Enkele maatregelen over 'rationalisatie staatsapparaat', ondersteunen ondernemerschap
<b>NDP</b>	In de missie: hervorming staatsapparaat, parastatale bedrijven e.d. Bij 'vernieuwing politiek-bestuurlijke orde: effectiever functioneren DR's en RR's. Fiscaal beleid: decentralisatie van belasting-heffing.
<b>PALU</b>	Enkele acties, bij financiële huishouding, decentralisatie
<b>V7</b>	Referenties naar 'bijstellen van de rol van de Staat' en 'efficiëntie, verhoging productiviteit, en klant vriendelijk overheids-apparaat

### Transparantie, rekenschap, corruptie

<b>AC</b>	Bij paragraaf over veiligheid: Krachtige bestrijding van corruptie binnen diverse veiligheid – en inlichtingen-diensten en zorgen voor reorganisatie en moderniseren. Buiten overheid: betere naleving van wetten & regels tav rapportage & melding van cambio's & geldovermakingen-kantoren
<b>APS</b>	Niet
<b>DOE</b>	Diverse concrete actiepunten
<b>DRS</b>	Diverse concrete actiepunten
<b>Megafront</b>	Enkele losse acties: Corruptie-bestrijding bij politie, voorkomen belangenverstrengeling in hoge functies
<b>NDP</b>	Transparantie en corruptie worden genoemd, een expliciete paragraaf met maatregelen voor corruptie-bestrijding; 'onderlinge controle' bij bestuurlijke orde
<b>PALU</b>	Acties opgenomen bij rechterlijke macht, corruptie-bestrijding

---

**V7** Diverse concrete actiepunten

## **Dialogo met Civil Society**

**AC** Vooral sectorale samenwerking e/o overleg, bij groente- en fruitteelt, bosbouw, huiselijk geweld

**APS** Enkele referenties naar samenwerking met NGO's

**DOE** Diverse referenties naar samenwerking met maatschappelijke organisaties en burgerparticipatie

**DRS** Referentie naar 'structurele samenwerking met maatschappelijk middenveld' als onderdeel van goed bestuur

**Megafront** Sectorale samenwerking: tegengaan drugsgebruik; Dialogo: impliciet bij oplossen grondenrechten-probleem.

**NDP** Bij kernwaarden: niet alleen dialogo, maar ook financiering.

**PALU** Niet

**V7** Als onderdeel van goed bestuur. Enkele sectorale referenties: onderwijs, gezondheid, partnerschap met NGO's

---

# Financieel-economisch en Monetair Beleid

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

### Algemene indruk van het programma

<b>AC</b>	Onsamenhangend verkiezingsprogramma. Heel veel cijfers gebruikt, maar niet onderbouwd met uitgangspunten.
<b>APS</b>	Het APS programma is geen breed verkiezingsprogramma, maar een Stappenplan gebaseerd op de inheemse levensfilosofie
<b>DOE</b>	Het programma heeft een duidelijke lange termijn visie, echter ontbreekt de financiële doorrekening van het programma en er is nauwelijks aandacht besteed aan het macro-economisch deel.
<b>DRS</b>	Programma lijkt meer op wenselijkheden, is niet gekwantificeerd en niet doorgerekend op het verhogen van de opbrengsten om de wenselijkheden uit te voeren.
<b>Megafront</b>	Het programma bestaat grotendeels uit wenselijkheden.
<b>NDP</b>	Veelzijdig. Probeert duidelijk alle groepen in de samenleving te bereiken. Niet alle hoofdstukken dekken de lading. De economie moet een meer gepland en duurzaam karakter krijgen (planning minimaal in programma). Bij hervorming Staatsapparaat geen structurele aanpak en geen sanering.
<b>PALU</b>	Meer wenselijkheden en bijna geen aandacht besteed aan de Staatshuishouding en het monetair beleid. Geen financiële doorrekening van de plannen.
<b>V7</b>	Duurzame ontwikkeling staat centraal met een sterke focus op productie en industrie-ontwikkeling. Een overvloed aan actiepunten bemoeilijkt de samenhang. Er is duidelijk geprobeerd een hand te reiken naar alle lagen van de bevolking.

### Belang thema

<b>AC</b>	Slechts een aantal punten als belangrijk aangegeven. Nauwelijks aandacht besteed aan de prioriteiten.
<b>APS</b>	Beperkt. Duurzame leefwijze en duurzame economische activiteiten staan centraal. Geen aandacht voor bredere staatshuishouding issues en/of financieel-economisch en monetair beleid
<b>DOE</b>	Economie is 1 van de 4 speerpunten van DOE. DOE gaat voor een betere ordening van de economie Sub-speerpunten o.a. nationaal dialoog voor nationale ontwikkelingsstrategie voor hernieuwbare en niet hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen; wijzigen van de structuur van de economie; hervormen van belastingstelsel, herstructureren van sector overheid, opzetten van een welvaartfonds; niet echt uitgewerkt
<b>DRS</b>	Aan twee prioriteiten (staatshuishouding en ontwikkeling productie en dienstensectoren) is aandacht besteed, maar niet concreet aangegeven hoe die te realiseren.
<b>Megafront</b>	Er is een aparte paragraaf 'Financiën en Economie', maar slechts een aantal thema's zijn in het programma opgenomen, maar niet gekwantificeerd. Er is geen doorrekening gedaan van hoe het programma te financieren.
<b>NDP</b>	Sterke focus op productie-ontwikkeling en belastingmaatregelen. Geen directe verbinding tussen drie prioriteiten (modernisering staatssector, versterking private sector en verbreding nationale verdien capaciteit). Focus op verbreding rol van de staat in private sector (meerdere nieuwe staatsbedrijven) en mega-infrastructuur.
<b>PALU</b>	Zeer beperkt aantal thema's gecoverd in het programma met minimale kwantitatieve data.
<b>V7</b>	Programma is gestoeld op financieel en economisch beleid, en in deze budgettaire evenwicht, financieel monetaire stabiliteit, positieve betalingsbalans, enz. Daarnaast moet het leiden tot verduurzamen van economische resultaten en vergroten van verdien capaciteit.

## Duidelijke visie op thema

<b>AC</b>	Geen duidelijke visie op het thema.
<b>APS</b>	Nee, meer gericht op groepsbelangen
<b>DOE</b>	DOE wil dat het beleid zich gaat richten op vergroten van de productiecapaciteit en het economisch weerbaar maken van de bevolking. Focus ligt op actief investeren in nieuwe sectoren en industrieën, waarbij eventuele overschotten uit de ontginning van mineralen deels naar deze nieuwe sectoren gekanaliseerd worden.
<b>DRS</b>	DRS zegt een beleid voor te staan welke "gericht is op duurzame macroeconomische-en financiële stabiliteit, waarin het voeren van een transparant en prudent financieel-monetair beleid centraal staan en waar toezicht en regelgeving een belangrijke rol spelen." Ze gaat uit van economische ontwikkeling door een gezond bedrijfsleven, duurzame economische activiteiten, diversificatie van de economie, scheppen van werkgelegenheid, het principe van PPP
<b>Megafront</b>	Geen duidelijke visie op het thema
<b>NDP</b>	NDP beoogt met haar financieel-monetaire beleid ondersteunend te zijn aan een evenwichtige ontwikkeling van duurzame en niet duurzame productie.
<b>PALU</b>	Voor slechts een aantal thema's een duidelijke visie opgenomen bijv. Energie, Landbouw en Tuinbouw, Mijnbouw en decentralisatie. Voor dit thema was er dus niet.
<b>V7</b>	Vrij algemene visie verduurzaming productie en diversificatie, vooral in de agrarische sector. Uitgangspunten zijn o.a. creativiteit en innovatie; bevorderen en ontwikkelen van talent, fysieke en intellectuele capaciteiten; gelijke kansen voor iedereen die de markt wil betreden; een faciliterende overheid; verruimen armslag van het bedrijfsleven; verdere decentralisatie van de districten

## Onderbouwing

<b>AC</b>	Niet onderbouwd.
<b>APS</b>	Onvoldoende breedte en diepte voor een verkiezingsprogramma
<b>DOE</b>	Visie is duidelijk en helder geformuleerd.
<b>DRS</b>	Visie van de partij is wel duidelijk, maar er is niet concreet aangegeven hoe die te realiseren.
<b>Megafront</b>	Meeste zaken niet concreet onderbouwd voor uitvoering. Geen duidelijke visie hoe het land economisch te ontwikkelen. Met name de prioriteiten Staatshuishouding & Monetair beleid zijn zwak.
<b>NDP</b>	Visie is duidelijk, maar niet in evenwicht met verdeling van de rol Staat en private sector. Programma is doorberekend voor 10 jaar op jaarlijkse uitbreidingsinvestering van US\$ 905 miljoen, waarvan 21% eigen bijdrage, 35% buitenlandse investeringen, 43% buitenlandse leningen en 1% schenkingen.
<b>PALU</b>	Visie is duidelijk, maar niet concreet aangegeven hoe uit te voeren.
<b>V7</b>	Meer integratie en samenhang van actiepunten vereist.

## Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	APS maakt zich sterk voor het belang van Inheemsen, kansarmen, en het milieu. Nadruk ligt op lotsverbetering van kansarmen.
<b>DOE</b>	Ja, duidelijke visie.
<b>DRS</b>	DRS stelt dat er een eind moet komen aan onrechtvaardigheid, o.a. door een duurzaam systeem op te zetten, waarbij het mechanisme van prijsontwikkeling transparant en controleerbaar is. In een vrije markt is het uitvoeren van optimale controle in de praktijk echter moeilijk te realiseren.
<b>Megafront</b>	Een enkel voorstel, zoals afschaffing belasting op AOV en pensioenen en invoering BTW; en investeren van deel van belastingopbrengsten, royalties, e.d. uit de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen in het district waar zij opgebracht zijn.
<b>NDP</b>	Decentralisatie (centrale overheid en regionale overheden, elk voorzien van een eigen begroting) zou daaraan kunnen bijdragen, net als belastingverlichtende maatregelen ten behoeve van senior-burgers. Indirect ook via specifieke en uitgebreide aandacht voor samenwerking met NGO's middels opzet nationaal fonds voor NGO's tbv gemeenschappen.
<b>PALU</b>	Gelijkheid van een ieder wordt benadrukt bij sociale woningbouw; ook aandacht voor verregaande decentralisatie.
<b>V7</b>	Rechtvaardige verdeling van het nationaal inkomen wordt genoemd. Sociaal zwakkeren zijn zeer ruim genoemd. Niet aangegeven welke groep hiermee wordt bedoeld.

## Draagt bij aan beleving mensenrechten

**AC**

**APS** Aandacht voor rechten van inheemsen (i.h.b. grondenrechten) en gestructureerde aanpak van ontwikkelingsmogelijkheden vanuit de dorpen.

**DOE** Zijdelings, mensen met beperking hebben een belangrijke plaats in hun programma.

**DRS** Niet direct gekoppeld aan het thema. Zijdelings wel door het noemen van het principe van PPP.

**Megafront** --

**NDP** Niet direct. Betrokkenheid NGOs in formulering en uitvoering beleid is een indicator .

**PALU** Bij sociale woningbouw: ook zij die niet kunnen betalen hebben recht op een goede woning.

**V7** Noemt eerbiediging mensenrechten als voorwaarde voor een welvarende en stabiele samenleving en duurzame economische ontwikkeling. Niet duidelijk hoe in de praktijk te implementeren.

## Draagt bij aan goed bestuur

**AC** --

**APS** --

**DOE** Wensen zijn helder en duidelijk, maar niet concreet aangegeven hoe te bewerkstelligen.

**DRS** DRS geeft een goede invulling aan versterken van goed bestuur in het algemeen  
Zij noemt duurzame macro-economische financiële stabiliteit, met transparant en prudent financieel-monetair beleid; toezicht en regelgeving; toegang tot informatie voor burgers; en onafhankelijk toezicht op overheidsuitgaven. Het is niet duidelijk hoe deze gerealiseerd moeten worden.

Verder ook:

- Wet Openbaarheid van Bestuur en een nationaal anti-corruptie plan met Anti-corruptie wetgeving,
- Recht van onafhankelijk parlementair onderzoek (enquête-recht),
- Bescherming van klokkenluiders.
- Herstel van morele waarden en normen (hoe dit te doen is onduidelijk)
- Instellen van een ombudsbureau.
- Gedragscode 'Goed Bestuur' voor alle landsdienaren

**Megafront** --

**NDP** Het programma noemt een aantal maatregelen zoals herziening van de bestaande comptabiliteitsregels, het voorspelbaar en transparant maken van het overheidsbeleid (voorlichting en periodieke verslaggeving), en overlegstructuren met sociale partners. Ook aandacht voor betrekken maatschappelijk middenveld bij formulering en uitvoering van sociaal-economisch beleid. Aannee Anticorruptiewet en aantal specifieke preventieve maatregelen, die zich echter beperken tot zaken als bezoldiging, en voorzieningen voor bepaalde ambten (ministers, volksvertegenwoordiger; douane, belastinginners).

**PALU** Indirect, door aandacht voor vermindering corruptie en instelling nationale ombudsman

**V7** Transparantie in doeltreffende en doelmatige besteding van staatsmiddelen en transparant maken van het financieel beheer en de administratie.

Wet Openbaarheid van Bestuur; Integriteit in openbaar bestuur: anti-corruptiewet (binnen 6 maanden); nationaal integriteitsplan; oprichten anti-corruptie instituut



## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

### Staatshuishouding: planning

**Prioriteiten: beleidsplannen baseren op financiële haalbaarheid, evalueren nationaal planstelsel**

AC	Er zijn wel targets vastgesteld, maar er zijn geen haalbaarheidscalculaties beschikbaar. Evaluatie van het planstelsel is niet genoemd.
APS	--
DOE	Lange termijn visie, maar financiële berekeningen zijn onduidelijk. Evalueren van het planstelsel niet expliciet genoemd.
DRS	Er is niets aangegeven over financiële haalbaarheid van beleidsplannen. DRS besteed specifiek aandacht aan de evaluatie van het nationaal planstelsel, en noemt het versterken en herstructureren van het Planbureau.
Megafront	--
NDP	Maatregel voor versterking en vernieuwing van taakstelling van het planorgaan, zodat die ook belast wordt met verstrekken van investeringsindicaties voor de productieministeries. Onduidelijk wat met het Planorgaan wordt bedoeld. Het planstelsel in totaliteit (brede, nationale, regionale, ministeriele componenten) wordt niet als zodanig genoemd.
PALU	--
V7	Niet concreet over plannen baseren op financiële haalbaarheid. Wordt wel gezegd dat er geen grote projecten gedaan moeten worden als er geen geld voor is. En verder voornamelijk afgegeven op de huidige regering. Geen kwantificering en financiële doorrekening. Versterking van het Planbureau wordt genoemd.

### Staatshuishouding: toezicht & transparantie

**Prioriteiten: versterking Rekenkamer & CLAD (oa door herziening wet Rekenkamer), openbaarheid van rapporten, ethiek & transparantie in privaat-publieke partnerschappen, operationeel maken van de SER (toetsen haalbaarheid & effecten van plannen)**

AC	--
APS	--
DOE	De Rekenkamer is niet genoemd, en tav openbaarheid van rapporten: niet duidelijk en in overeenstemming met de prioriteiten en acties zoals verwacht. De SER en ethiek/transparantie in publiek-private sector zijn niet genoemd.
DRS	DRS vermeldt heel specifiek de "noodzaak voor maatregelen voor het goed en onafhankelijk functioneren van instituten als DNA, Rekenkamer, CLAD, de Rechterlijke Macht en het Openbaar Ministerie". Ze noemt ook het versterken van de uitvoeringscapaciteit van de overheid in algemene zin. Wet Openbaarheid van Bestuur is genoemd. Ook wordt een Gedragscode 'Goed Bestuur' voorgesteld voor alle landsdienaren. De SER is niet genoemd.
Megafront	Stringent financieel beleid en rationalisering van begroting staan centraal. Beleid omvat sanering uitgaven en vergroten niet-fiscale inkomsten. Efficiënt cash management is vereist vanwege ontbreken capaciteit voor planmatige besteding. Maatregelen: automatisering maandelijkse evaluaties begroting; toetsing financiële haalbaarheid publieke investeringen; en hervorming, privatisering, subsidie- en dividendbeleid, w.o. wet op de jaarrekening.
NDP	Vernieuwing van comptabiliteitswet wordt op korte termijn geïmplementeerd om te leiden tot verscherping van controle en reglementering jaarbegrotingen. Onafhankelijke controle-instituten niet meegenomen. Wel instelling <i>Procurement Board</i> voor aanschaf goederen en diensten. "Het voorspelbaar en transparant maken van het overheidsbeleid middels gedegen voorlichting en periodieke verslaggeving naar de gemeenschap". Het niet specifiek benoemen van openbare rapporten en begrotingen maakt deze maatregel onvoorspelbaar en moeilijk controleerbaar op uitvoering. Structurele participatie van NGO's bij formulering en uitvoering sociaal-economisch beleid is belangrijke maatregel voor bevordering van ethiek en financiële transparantie. Functioneren SER in het kader van overlegstructuren met sociale partners en public-private projecten.
PALU	Modernisering financiële huishouding en transparanter maken van publieke sector (uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht). Anti-corruptiewet uitbreiden met nationale ombudsman.

	Voorlichting en educatie over corruptie en gevolgen daarvan ter bewustwording
V7	Herziening Rekenkamerwet niet genoemd, Wet Openbaarheid van Bestuur wel opgenomen, geen specifieke aandacht voor PPP's (of transparantie daarin), heractiveren SER wel opgenomen.
<b>Staatshuishouding: hervorming belastingstelsel</b>	
AC	Wel wat acties opgenomen voor het efficiënt innen van belastingen en het verhogen van de inkomsten voor de staat.
APS	--
DOE	Zeer oppervlakkig: om belasting inning efficiënt en effectief te laten plaatsvinden.
DRS	DRS noemt zogeheten solidariteitsheffing, waarbij de hogere inkomens extra belast worden.
Megafront	Wel aandacht voor belastinghervorming (o.a. verschuiving van de belasting van inkomen naar het belasten van consumptie, verhoging van indirecte belastingen, optrekken belastingvrije grens, instelling van fiscale recherche), maar geen duidelijke acties voor effectieve belastinginning om de inkomsten van het land te verhogen.
NDP	Modernisering en herstructurering belastingstelsel op basis van evenwichtigheid, sociale rechtvaardigheid en het draagkrachtbeginsel. In de 22 geplande fiscale maatregelen zijn meegenomen voorzieningen ter stimulering nationale productie (incl. Investeringswet), voorzieningen koopkrachtversterking werkende klasse (zoals tariefsverlaging loon en inkomstenbelasting), voorzieningen voor minder draagkrachtigen (werklozen, senioren burgers), voorzieningen financiële decentralisatie (districtsfondsen en budgetten). Verder wordt specifiek genoemd invoering onroerend goed belasting en BTW.
PALU	--
V7	Genoemd wordt evaluatie en herschikking van het belastingstelsel, verruiming van indirecte belastingen, vernieuwing belastingwet- en regelgeving ihkv institutioneel versterken van het Douane Korps. Niet opgenomen hoe de belastingen efficiënt en effectief te innen.
<b>Monetair beleid: vereiste publicaties indicatoren &amp; ratings</b>	
AC	Veel macro-economische targets zijn vastgesteld ; echter zijn de uitgangspunten niet aangegeven om na te rekenen.
APS	--
DOE	--
DRS	--
Megafront	--
NDP	Stelt: Het voorspelbaar en transparant maken van overheidsbeleid middels gedegen voorlichting en periodieke verslaggeving naar de gemeenschap.
PALU	--
V7	Niet concreet, alleen algemene transparantie. Wel Wet van Openbaarheid van Bestuur. Geen concrete macro-economische doelstellingen vastgesteld. Geen concrete acties om dit te bewerkstelligen. Gerelateerd: institutioneel versterken van de CBvS; waarborgen van de onafhankelijkheid van de CBvS en voorwaarden scheppen voor verdere verbetering van de <i>credit rating</i> .
<b>Monetair beleid: instellen spaar- en stabilisatiefonds</b>	
AC	Wel aandacht aan het instellen van een spaar-en stabiliteitsfonds. Niet concreet aangegeven hoe het uitgaven beleid te monitoren.
APS	--
DOE	Zijdelings genoemd.
DRS	--
Megafront	--
NDP	Instelling van het Spaar- en Stabilisatiefonds; vernieuwing bank en verzekeringswezen ter ondersteuning nationale productie en vergroting valuta-inkomsten
PALU	--
V7	Opzetten van een stabiliteitsfonds (spaarfonds) met een deel van de opbrengsten uit de mijnbouwsector (ook genoemd stabilisatie- en welvaartsfonds uit de (meer) opbrengsten van de natuurlijke hulpbronnen)

## Ontwikkeling productie- en dienstensectoren

**Prioriteiten: stimuleren van foreign direct investment, stimuleren lokale leveringen voor buitenlandse ondernemingen, onderzoek en stimulering voor duurzame sectoren met export-content**

<b>AC</b>	Wel sectoren genoemd voor ontwikkeling (Landbouw en Agro industrie, mijnbouw en mijnbouw industrie, toerisme), maar is toch niet concreet hoe te stimuleren.
<b>APS</b>	Ontwikkeling ecotoerisme om werkgelegenheid te creëren, en de kennis van de natuur en inheemse cultuur te bevorderen. Deze kleine bedrijven zullen uiteindelijk op internationaal niveau moeten gaan opereren. Verder 'Landbouwcoöperaties voor schoolvergroting van activiteiten op dorpsniveau.' En 'Aanleg visvijvers ter bevordering van visserij'
<b>DOE</b>	Stimuleren van FDI niet opgenomen behalve in vage termen (samenwerkingen met buitenlandse bedrijven dienen gestimuleerd te worden). Er zijn sectoren genoemd (o.a. toerisme en de agro-industrie) maar niet concreet hoe te bewerkstelligen, noemt rol voor het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname (CELOS), voor het ontwikkelen van de standaarden en de kwaliteit van het "MADE IN SURINAME" agrarische productenmerk"
<b>DRS</b>	<p>Noemt o.a. ratificeren van 'Economic Partnership Agreements' en een reeks andere maatregelen om productie te stimuleren. Ziet in aantrekken van buitenlandse investeerders en het aangaan van joint ventures een belangrijk middel om de capaciteiten van de KMO bedrijven te versterken. Echter geen concrete maatregelen voor stimuleren FDI.</p> <p>DRS ziet grote potentie in een aantal sectoren zoals: agrarische sector (ook de niet-traditionele onderdelen zoals bloementeel en exotische dieren), toerisme met het accent op eco- en cultuurtoerisme, export van drinkwater en medicinale natuurproducten. Wil investeringen stimuleren in de productie en agrarische sectoren door kredieten met een lager rentetarief en een systeem van overheidsgaranties.</p>
<b>Megafront</b>	<p>Noemt investeringswet, evalueren van het Centraal Instituut voor de bevordering van investeringen in Suriname, grotere inzet van buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen voor aantrekken investeringen, opzetten van permanent overlegorgaan voor actieve betrokkenheid van het Surinaams bedrijfsleven bij het buitenlands beleid. Ook specifieke en enigszins uitgewerkte aandacht voor m.n. diaspora kapitaal.</p> <p>Specifieke sectoren genoemd voor ontwikkeling en verhogen van de inkomsten van het land (mijnbouw, bosbouw, landbouw, veeteelt, visserij, energie, toerisme, industrie en huisnijverheid, aquacultuur.) Bij landbouwsector is aangegeven dat het te beplanten areaal zal worden verhoogd; voor de overige sectoren geen specifieke acties. Veel specifieke aandacht voor de rijstbouw. Wel specifieke acties voor verbeteren handels- en productieklimaat (bereikbaarheid van handelsinformatie, exportfondsen, productgebonden kwaliteitsnormen, handelsagentschappen in verschillende regio's in de wereld).</p>
<b>NDP</b>	Opzetten specialistisch orgaan voor onderzoek naar potentiële export-markten voor Surinaamse producten en de vereisten waaraan deze moeten voldoen.
<b>PALU</b>	Losse maatregelen- o.a. brug over Marowijnerivier ter stimulering van de economie, beter benutten van beschikbare buitenlandse fondsen, bevorderen van vreemde talenonderwijs om toegang tot buitenlands markten te vergemakkelijken
<b>V7</b>	<p>Joint-ventures buitenlandse investeerders en lokale ondernemers (niet verder verdiept), actualiseren van de investeringswet; "Research and Development and Innovation fund" in samenwerking met het bedrijfsleven; verscherpen veiligheids- en kwaliteitscontrole op lokale en importproducten; investeringen in duurzaam wetenschappelijk onderzoek en technologie voor productiviteitsontwikkeling; instellen van een productiviteitscentrum.</p> <p>Ook wettelijk kader voor MKB, stimuleren PPP (Public Private Partnership) en implementering van de Investeringswet (specifiek in relatie tot diasporabeleid).</p> <p>Hele reeks van voorstellen, zoals voor diversificatie van de economie diverse sectoren o.a. medicinale planten agrarische sector; mineralen sector; outsourcing; veel aandacht voor toerisme. Opzetten van nieuwe industrieën c.q. professionalisering van de niet traditionele industrieën, met focus op concurrerende export-producten vnl cultuursector (muziek industrie en handicraft), investeringen in duurzaam wetenschappelijk onderzoek en technologie voor productiviteitsontwikkeling; instellen van een productiviteitscentrum.</p> <p>Ook andere acties die evenmin concreet zijn, zoals studie voor geïntegreerd ondersteuningsprogramma voor de kleine- en middelgrote industrieën en ondernemingen;</p>

identificeren locaties industrieparken en beheersautoriteit voor industrieparken; autonome Vrije Zone Beheersautoriteit; verdieping van samenwerking met bestaande, en andere technische onderwijsinstellingen, universiteiten en onderzoekscentra in de wereld; interesseren en faciliteren van buitenlandse productiebedrijven.

## Ontwikkeling productie- en dienstensectoren: beperken en reguleren overheidsuitgaven (mn subsidies)

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Slechts subsidie bij onderwijs genoemd, terwijl de meeste versplilling vanwege lage tarieven voor stroom en water plaatsvinden.
<b>DRS</b>	Niets specifiek over reguleren van uitgaven, wel her-evaluatie van het sociaal zekerheidsstelsel, met speciale aandacht voor de voorzieningen aan kwetsbare en afhankelijke groepen
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	Beleid is erop gericht d.m.v. subsidies ondersteuning te verlenen aan productiesector. Daarnaast wordt ook gesproken over subject-subsidie aan minder draagkrachtigen. Niet duidelijk of subsidie beide groepen regardeert.
<b>PALU</b>	Strategische benadering van de energiesector om vooruit te lopen op behoefte. Electriciteitswet en Wet op Energie-autoriteit om sector te ordenen
<b>V7</b>	Herziening van de energietarieven, voorzien van gezinshuishoudens van additionele alternatieve energiebronnen, echter geen andere concrete maatregelen.

## Aanvullend wetgevingskader

**Prioriteiten: behandelen Wet op de Jaarrekening, ondertekenen Verdrag van New York**

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	--
<b>DRS</b>	--
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	Aanname Wet op de Jaarrekening wel genoemd.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	--

## Aanvullend wetgevingskader: financiële decentralisatie

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Niet expliciet opgenomen. Paragraaf over decentralisatie is meer gericht op verhogen van de participatie van burgers in decentralisatie, maar zegt ook: "Echter geven wij toe dat de wet op regionale organen en de gebrekkige capaciteit van lokale besturen dit nog niet toelaten", en "DOE pleit voor het verder aanpassen van de wet op regionale organen en de versterking van lokale besturen."
<b>DRS</b>	Er wordt alleen gesproken over decentralisatie van districten.
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	Decentralisatie met eigen begroting voor districten wordt specifiek genoemd
<b>PALU</b>	PALU maakt zich sterk voor decentralisatie met verregaande bevoegdheden (eigen begroting, meer onafhankelijk).
<b>V7</b>	Decentralisatie districten en decentralisatie politiek-bestuurlijk systeem. Niet in relatie tot thema.

# Decent Work

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

Decent Work wordt bij name genoemd in het verkiezingsprogramma van DRS. Deze partij geeft ook duidelijk aan achter Decent Work te staan. De overige partijen noemen dit concept niet en geven ook niet aan, dat zij voorstander zijn van Decent Work. In bepaalde gevallen halen de overige partijen componenten of issues, die te maken hebben met Decent Work aan, maar dit varieert van matig tot zeer beperkt.

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

### Decent Work Uitgangspunten / Programma

<b>AC</b>	Decent Work wordt niet genoemd. Stimulering van werkgelegenheid van vrouwen en jongeren of hun ondernemerschap. De strategie hiertoe ontbreekt.
<b>APS</b>	Komt niet voor in dit programma.
<b>DOE</b>	Decent Work wordt niet genoemd. Wel stimulering van SMEs en ondernemerschap in bepaalde sectoren komt enigszins in de buurt van creatief werk en creatie van werkgelegenheid.
<b>DRS</b>	Decent Work en haar strategische componenten komen in zeer ruime mate en duidelijk voor. De partij geeft aan het Decent Work concept te ondersteunen.
<b>Megafront</b>	Decent work wordt niet genoemd. Wel stimulering van ondernemerschap komt enigszins in de buurt van creatief werk en creatie van werkgelegenheid.
<b>NDP</b>	Decent Work wordt niet genoemd, maar bepaalde strategische componenten komen in zeer beperkte mate terug, onder andere herinstelling van de SER (tripartisme en sociale dialoog).
<b>PALU</b>	Decent Work wordt niet genoemd. In zeer beperkte mate wordt ingegaan op de stimulering van werkgelegenheid van vrouwen, jongeren en beginnende ondernemers.
<b>V7</b>	Decent Work wordt niet genoemd. Wel bepaalde strategische componenten, zoals werkgelegenheid, ondernemerschap, sociale zekerheid en sociale dialoog, maar onvoldoende.

# Milieu

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

### Algemene indruk van het partijprogramma

<b>AC</b>	Milieu komt duidelijk naar voren
<b>APS</b>	Milieu gekoppeld aan inheemsen lijkt het leidend beginsel te zijn van deze partij.
<b>DOE</b>	Hoewel milieu wel expliciet wordt genoemd in het programma, wordt er niet uitgebreid op ingegaan.
<b>DRS</b>	Milieu komt duidelijk naar voren.
<b>Megafront</b>	Milieu komt duidelijk naar voren.
<b>NDP</b>	Milieu komt duidelijk naar voren.
<b>PALU</b>	Milieu komt naar voren, maar wordt niet uitgebreid belicht.
<b>V7</b>	Milieu komt duidelijk naar voren.

### Belang & visie thema

<b>AC</b>	Er is een duidelijke visie op het thema, waarbij alle aspecten van klimaatverandering, regelgeving, groene economie, voorlichting en educatie aan bod komen. Wordt belicht binnen de verschillende sectoren, waarbij naar voren komt dat de partij zich m.n. richt op wetgeving en beleid om milieu-problemen op te lossen en te voorkomen.
<b>APS</b>	Een duidelijke visie, maar weinig uitgewerkt.
<b>DOE</b>	Geen duidelijke visie op milieu. Maar uit de missie van de partij, en met name bij de grond-gedachte over de economie, is te halen dat DOE over het algemeen wel de nadruk legt op duurzame ontwikkeling en 'goed zorgen voor ons milieu'.
<b>DRS</b>	Er is een duidelijke visie, waarbij wordt benadrukt dat er een gecentraliseerd milieubeleid moet zijn.
<b>Megafront</b>	Binnen verschillende beleidsthema's wordt milieu wel vermeld, maar de onderlinge verwijzingen, die alles met elkaar in verband brengen, zijn beperkt. Hierdoor wordt het sectoroverkoepend belang van milieu wel erkend, maar de noodzaak tot integratie/ coherentie dus minder tot niet. De (beknpte) 'hoofdstukken 'Groen politiek' en 'Milieu en ontwikkeling' bevatten wel een meer algemene beschouwing van milieu, wat positief is. Hierbij wordt gesteld dat "de status van Suriname als een van de groenste landen ter wereld behouden moet blijven".
<b>NDP</b>	Aandacht voor de vele facetten van milieubeleid: verbetering milieu-educatie, update wetgeving, versterking alternatief energiebeleid, verhogen capaciteit milieu-instituten, betrekken van lokale gemeenschappen bij biodiversiteitsbescherming, verbeteren afvalbeleid, bescherming zoetwater en uitbannen kwikgebruik. Voortbouwen op verbetering van bestaand beleid.
<b>PALU</b>	Geen duidelijke visie op milieu. Er worden wel losse zaken benoemd zoals: het belang van ruimtelijke ordening, een strategische benadering van het regenwoud als belangrijke natuurlijke hulpbron en het tegengaan van vervuiling
<b>V7</b>	Er is een duidelijke visie waarbij wordt benadrukt dat er inkomsten kunnen worden gegenereerd uit het milieu.

### Onderbouwing

<b>AC</b>	Een klimaat- en milieuwet, dierenwet, bescherming mangrovebossen en de groene economie komen aan bod.
<b>APS</b>	Niet duidelijk, omdat het zo summier is.
<b>DOE</b>	Opgenomen: milieuvervuiling verklaren tot een vorm van criminaliteit (boetes en taakstraffen voor zowel burgers als bedrijven) en het aanscherpen van milieuregelgeving en -beleid en het verhogen van de inzet op de naleving hiervan. Milieu is aangehaald in relatie tot toerisme en de agrarische sector ('ecologisch kenmerk'), maar aanvulling op het 'Hoe' ontbreekt.
<b>DRS</b>	Houdt rekening met huidige ontwikkelingen.
<b>Megafront</b>	Megafront heeft een lange 'wenslijst' gemaakt met verbeterpunten, maar dit bouwt weinig voort op bestaand beleid, waardoor bepaalde zaken achterhaald lijken te zijn.
<b>NDP</b>	Bouwt voort op het nu bestaande beleid.

<b>PALU</b>	Door de opzet van hun speerpuntenprogramma komen onderlinge relaties van het beleid dat zij willen bevorderen niet duidelijk naar voren. In het algemeen is hun document erg summier, en laat veel vraagtekens open over hoe zij het beleid op de verschillende vlakken willen realiseren rekening houdend met de impact op het milieu.
-------------	---

**V7** Houdt rekening met huidige ontwikkelingen.

### **Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid**

<b>AC</b>	Gelijkheid komt naar voren als het gaat om toegang tot drinkwater en elektriciteit (energie). Duurzaam beheer en bescherming van waterbronnen, en onderzoek naar alternatieve energiebronnen
<b>APS</b>	Stappenplan geeft duidelijk aan dat er meer gelijkheid moet zijn, maar nadruk ligt vooral op inheemsen, niet op andere achtergestelde groepen.
<b>DOE</b>	Als het gaat om milieucriminaliteit wordt er geen onderscheid gemaakt en dat draagt dus bij aan het tegengaan van ongelijkheid.
<b>DRS</b>	Het thema draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid.
<b>Megafront</b>	Misschien indirect (bijv. beter onderwijs en investeringen binnenland); niet als zodanig beschreven
<b>NDP</b>	Misschien indirect (bijv. beter onderwijs en gezondheidszorg binnenland)
<b>PALU</b>	Geen duidelijke visie op tegengaan van ongelijkheid.
<b>V7</b>	Het thema draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid.

### **Draagt bij aan beleving mensenrechten**

<b>AC</b>	Er is geen specifieke aandacht voor de beleving van mensenrechten.
<b>APS</b>	Geen specifieke aandacht voor beleving van mensenrechten.
<b>DOE</b>	Het thema draagt niet bij aan de beleving van mensenrechten.
<b>DRS</b>	Het thema draagt bij aan de beleving van de mensenrechten.
<b>Megafront</b>	Indirect wel, maar wordt niet als zodanig beschreven/ begrepen.
<b>NDP</b>	Indirect wel maar wordt niet als zodanig beschreven/ begrepen.
<b>PALU</b>	Geen duidelijke visie op de beleving van mensenrechten.
<b>V7</b>	Het thema draagt bij aan de beleving van de mensenrechten.

### **Draagt bij aan goed bestuur (algemeen en voor het thema)**

<b>AC</b>	De nadruk op milieuregelgeving heeft betrekking op de bevordering van goed bestuur.
<b>APS</b>	Niet genoemd als een belangrijke kwestie.
<b>DOE</b>	Benadrukt dat milieuregelgeving aangescherpt moet worden, heeft te maken met goed bestuur. Over het algemeen hecht de partij veel belang aan goed bestuur.
<b>DRS</b>	Het thema draagt bij aan de beleving van goed bestuur.
<b>Megafront</b>	Vrijwel niets daarover: één regel over corruptie in inleiding
<b>NDP</b>	Het voorspelbaar en transparant maken van het overheidsbeleid is ook een doel en wordt in het hele programmadocument benadrukt.
<b>PALU</b>	Een duidelijke visie over corruptiebestrijding en het transparanter maken van de openbare aanbestedingen.
<b>V7</b>	Het thema draagt bij aan de beleving van goed bestuur.

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

	Goedkeuren Milieuwet	Actualiseren relevante wetten	Beleid ruimtelijke ordening	Bemensing & deskundigheid overheidsinstanties	Intensiveren groene opleidingen
AC	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee
APS	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja
DOE	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee
DRS	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee
Megafront	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee
NDP	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
PALU	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
V7	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja
Versterken co-management beschermde gebieden		Vergroten publiek bewustzijn	Transparantie & toegankelijkheid onderzoekscijfers	Stimuleren innovatie en samenwerking tussen bedrijven voor duurzaam ondernemen	
AC	Nee	Ja	Nee	Nee	
APS	Nee	Ja	Nee	Ja	
DOE	Nee	Nee	Nee	Ja	
DRS	Ja	Ja	Nee	Ja	
Megafront	Nee	Nee	Nee	Nee	
NDP	Ja	Ja	Ja	Ja	
PALU	Nee	Nee	Nee	Nee	
V7	Ja	Ja	Ja	Ja	



# Ruimtelijke Ordening

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

<b>AC</b>	Geen enkele verwijzing naar ruimtelijke ordening
<b>APS</b>	Geen enkele verwijzing voor naar ruimtelijke ordening, maar milieu is wel hoog in het vaandel.
<b>DOE</b>	Geen enkele verwijzing naar ruimtelijke ordening.
<b>DRS</b>	Een aparte paragraaf hieraan gewijd, voornamelijk ontwikkeling goede leefomstandigheden, d.m.v. bestemmingsplannen. Deels voor ondersteunen KMO's dmv industrieparken en productie-units
<b>Megafront</b>	Ontwikkeling duidelijk beleid RO in Groot-Paramaribo en rurale gebieden, via structuur-, bestemmings- en streekplannen (niet als prioriteit)
<b>NDP</b>	Aandacht voor goede ruimtelijke planning (RP). RP gekoppeld aan demografische spreiding, maar ook in relatie tot weerbaarheid bij klimaatsverandering
<b>PALU</b>	Bouw nieuwe hoofdstad als oplossing voor ruimtelijke uitdagingen; goede afweging RO, opzetten industrieparken
<b>V7</b>	RO complex, vereist multi-disciplinaire, inter-departementale en gefaseerde aanpak. Link nieuwe steden- en ontwikkelings-plannen. RO is subthema bij duurzame ontwikkeling. Voornamelijk economisch benaderd, niet gericht op toegang, bereikbaarheid en beschikbaarheid voor de samenleving

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

Revisie institutioneel & wettelijk kader voor urbane en rurale gebieden	
<b>V7</b>	Versterken planbureau, erkennen van grondenrechten Prioriteit Niet genoemd bij andere partijen
Duidelijke taakstelling van en constructieve samenwerking tussen overheidsinstellingen	
<b>V7</b>	Noemt wel een nieuw instituut, maar taakstelling en doel zijn niet aangegeven Prioriteit Niet genoemd bij andere partijen
Opzetten coördinatie-structuur	
<b>Megafront</b>	Multidepartementale commissie voor streekplannen
<b>V7</b>	Nationale commissie: niet duidelijk of deze het aanspreekpunt zal zijn van de verschillende ministeries die ruimtelijke ordening beslaan of een apart orgaan dat op zichzelf zal functioneren Niet bij andere partijen genoemd
Capaciteitsversterking & dataverzameling	
<b>V7</b>	Wordt wel genoemd Niet bij de rest van de partijen
Publieke participatie	
<b>DRS</b>	Ja; systeem van wijkreferendum Niet bij andere partijen
Leren van ervaringen in andere landen	
Door geen enkele partij genoemd	

# Inheemse & Tribale Volken<sup>1</sup>

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

Belang thema	
AC	Groot belang, echter conventionele top-down, 'ontwikkeling brengen' benadering. Sterke nadruk op binnenland/ ITP's.
APS	Groot belang echter erg beknopt uitgewerkt. Sterke nadruk op inheemsen/ kansarmen
DOE	Gering. Een regel over grondenrechten en traditioneel gezag; enkele prioriteiten z.a. onderwijs. Beperkte aandacht voor binnenland/ ITP's
DRS	Zeer gering. Nauwelijks aandacht voor binnenland/ ITP's .Enkele referenties bij onderwijs binnenland.
Megafront	Redelijke aandacht voor binnenland/ ITP's. Apart hoofdstukje maar geen "mainstreaming".
NDP	Beperkte aandacht voor binnenland/ ITP's .Enige aandacht voor grondenrechten; enkele prioriteiten per district; onderwijs voor generatie van de binnenlandse oorlog.
PALU	Komt helemaal niet voor
V7	Beperkte aandacht voor binnenland/ ITP's .Enige aandacht voor grondenrechten; enkele prioriteiten per sector, bijv. elektrificatie en sanitaire voorzieningen.
Visie op thema	
AC	Niet duidelijk als zodanig omschreven
APS	Ja, maar erg beknopt beschreven
DOE	Nee
DRS	Nee
Megafront	Niet duidelijk als zodanig; alleen actiepunten
NDP	Nee
PALU	Nee
V7	Nee
Onderbouwing	
AC	Op zich wel, maar geen diepgang
APS	Op zich wel, maar geen diepgang
DOE	Op zich wel, maar geen diepgang
DRS	Op zich wel, maar niet "vertaald" naar capaciteit, omstandigheden en collectieve levenswijze van ITPs
Megafront	Enigszins, maar geen diepgang
NDP	De paragrafen over grondenrechten wel, maar formulering geeft sterke top-down indruk; overige ITP rechten en issues worden nauwelijks besproken
PALU	--
V7	De paragrafen over grondenrechten wel, maar formulering maakt sterke top-down indruk; overige ITP rechten en –issues worden nauwelijks besproken
Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid	
AC	Ja, maar indirect (bijv. beter onderwijs en investeringen binnenland). Conventionele visie van 'zorg en bijstand'
APS	Ja, nadruk op lotsverbetering van kansarmen of indirect (bijv. investeringen in landbouw)
DOE	Misschien indirect (referentie naar gelijke kansen, beter onderwijs en investeringen binnenland); niet als zodanig beschreven
DRS	Ja, meermalen genoemd als streven van het partijbeleid
Megafront	Misschien indirect (bijv. beter onderwijs en investeringen binnenland); niet als zodanig beschreven
NDP	Ja, maar indirect (bijv. beter onderwijs en gezondheidszorg binnenland)

<sup>1</sup> ITP = Indigenous & Tribal People

<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Ja, maar indirect (bijv. beter onderwijs en gezondheidszorg binnenland)
<b>Draagt bij aan beleving mensenrechten</b>	
<b>AC</b>	Indirect wel, maar niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord 'mensenrechten' valt slechts bij 'nationale veiligheid'
<b>APS</b>	Aandacht voor rechten van inheemsen i.h.b. grondenrechten; niet over mensenrechten algemeen
<b>DOE</b>	Indirect wel, maar niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord 'mensenrechten' valt slechts bij 'basisprincipes van goed bestuur'
<b>DRS</b>	Ja; diverse acties worden benaderd vanuit het 'recht-hebben-op' en met als doelstelling vervulling van desbetreffend recht
<b>Megafront</b>	Indirect wel, maar niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord 'mensenrechten' valt helemaal niet, en 'rechten' alleen in het kader van grondenrechten en invoerrechten
<b>NDP</b>	Indirect wel, maar niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord 'mensenrechten' valt slechts bij 'internationale betrekkingen'
<b>PALU</b>	NVT
<b>V7</b>	Indirect wel maar niet als zodanig beschreven/ begrepen. Het woord 'mensenrechten' valt slechts bij 'internationale betrekkingen'.
<b>Draagt bij aan goed bestuur (algemeen en voor het thema)</b>	
<b>AC</b>	Vrijwel niets daarover; één regel over corruptie-bestrijding onder 'nationale veiligheid'
<b>APS</b>	Vrijwel niets daarover
<b>DOE</b>	Ja; vrij uitgebreid
<b>DRS</b>	Ja, vrij uitgebreid
<b>Megafront</b>	Vrijwel niets daarover; één regel over corruptie in inleiding
<b>NDP</b>	Corruptie-bestrijding, verhogen transparantie, hervorming van staatsapparaat wel genoemd, maar geen diepgang
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Ja; vrij uitgebreid

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

<b>Rechten van ITP's</b>	
<b>AC</b>	Alleen grondenrechten als zodanig genoemd; andere rechten (onderwijs enz.) niet als zodanig
<b>APS</b>	Ja, expliciete prioriteit
<b>DOE</b>	Alleen grondenrechten als zodanig genoemd; andere rechten (onderwijs enz.) niet als zodanig
<b>DRS</b>	Eén referentie naar 'collectieve rechten'; verder niets specifiek over ITP's
<b>Megafront</b>	Alleen grondenrechten als zodanig genoemd; andere rechten (onderwijs enz.) niet als zodanig
<b>NDP</b>	Alleen grondenrechten wordt als zodanig genoemd; andere rechten (onderwijs enz.) niet als zodanig
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Alleen grondenrechten als zodanig genoemd; andere rechten (onderwijs enz.) niet als zodanig
<b>Voorlichting over rechten van ITP's</b>	
Door geen enkele partij genoemd	
<b>Inhaalslag ontwikkeling</b>	
<b>AC</b>	Ja (maar niet met die woorden – actiepunten m.b.t. 'substantiële' investeringen e.d.).
<b>APS</b>	Ja (maar niet met die woorden; actiepunten m.b.t. investeringen in landbouw, toerisme e.d.).

<b>DOE</b>	Nee. Enkele actiepunten specifiek over binnenland bijv. bij onderwijs, milieu; niets gevonden over (gerichte/ preferentiële) investeringen voor en door binnenland
<b>DRS</b>	Nee
<b>Megafront</b>	Ja (maar niet met die woorden – praat over ‘substantiële’ investeringen e.d.).
<b>NDP</b>	Beperkt; regionaal beleid en in enkele sectoren z.a. onderwijs, gezondheid wordt gerefereerd naar voorsprong van Paramaribo die ingelopen moet worden; niets gevonden over (gerichte/ preferentiële) investeringen voor en door binnenland
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Nee. Enkele actiepunten specifiek over binnenland bijv. bij onderwijs, sanitaire voorzieningen, sport; niets gevonden over (gerichte/ preferentiële) investeringen voor en door binnenland

## Dorpsontwikkelingsplanning

<b>AC</b>	Ja, maar zonder duidelijke bottom-up benadering
<b>APS</b>	Ja, maar niet uitgewerkt; slechts een regel als actiepunt
<b>DOE</b>	Slechts een regel over buurtplanning en dorpsplanning als actiepunt
<b>DRS</b>	Nee
<b>Megafront</b>	Ja. Enigszins ook een bottom-up benadering
<b>NDP</b>	Nee
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Nee

## Overige opmerkingen

<b>APS</b>	Programma heeft duidelijke niche-benadering (gericht op specifieke groep/ specifieke issues)
<b>DOE</b>	Programma heeft relatieve niche-benadering; concentreert zich op enkele afgebakende issues
<b>DRS</b>	Hoewel de kernwaarden en dergelijke natuurlijk voor een ieder toepasbaar zijn, lijkt het partijprogramma gericht te zijn op een uniforme, stedelijke samenleving. Programma heeft relatieve niche-benadering; concentreert zich op enkele afgebakende issues
<b>Megafront</b>	Hoewel het programma wel praat over grondenrechten is de strekking daarvan (i.h.b. collectieve rechten) niet begrepen of niet geaccepteerd; er wordt gesproken over uitgifte van individuele grondhuur of eigendomstitels i.p.v. collectieve rechten
<b>V7</b>	V7 wil stopzetting van traditionele bewerking kostgrondjes (p.26), wat duidelijk gebrek is voor eerbied voor traditionele cultuur. Als het gaat om “niet duurzaam” – wat het overigens niet is – waarom dan niet ook actiepunten voor de vele en veel ergere niet-duurzame productie methoden in vele andere delen en sectoren van het land

# Onderwijs

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

### Belang thema

AC	Onderwijs is 1 van 5 prioriteiten
APS	Niet genoemd
DOE	Onderwijs en Jeugdontwikkeling 1 van 4 speerpunten
DRS	Onderwijs onderdeel van Sociale Vernieuwing (1 van de 4 hoofdpunten)
Megafront	Ondersteunt uitgangspunten : <i>Samenwerken</i> en <i>Algemeen belang</i>
NDP	Herziening onderwijs 1 van 11 doelen in de missie
PALU	Summier als speerpunt: afstemming op samenleving, drop-out bijscholen, naschoolse opvang "repareren"
V7	Topprioriteit in beleid samenwerkende partijen. Koppeling arbeidsmarkt en schooling; Lifelong learning; Onderdeel van thema "mens en maatschappij". "Onderwijsbepaalt voor grootgedeelte toekomst Suriname".

### Duidelijke visie op thema

AC	Verruiming van maatschappelijke kansen voor welzijn en welvaart
APS	--
DOE	Onderwijs als fundament van ontwikkeling concreet uitgewerkt.
DRS	Hervormingen onderwijssysteem gericht op duurzame ontwikkeling.
Megafront	Onderwijs als mechanisme voor integratie-bevordering
NDP	De potentie van elke Surinamer tot het maximale te ontwikkelen en deze zoveel als mogelijk te benutten
PALU	Onderwijs afstemmen op behoeften samenleving: specifiek over studierichtingen. Beroepsopleidingen afstemmen op praktijk.Niets over primair en secundair onderwijs.
V7	Onderwijs moet ontwikkelingsgericht zijn en opvoeden tot kritische burgers. Gebaseerd op 3 principes: progressiviteit, onderwijsinnovatie en toegankelijkheid.

### Onderbouwing

AC	Visie niet uitgewerkt in actiepunten; weinig concrete actie; geen indicatie van tijd of geld
APS	--
DOE	Speerpunten uitgewerkt in concrete doelstellingen met vast % BNP; geen tijdsindicatie
DRS	Hoofdpunten vakscholing en duurzame ontwikkeling niet uitgewerkt in actiepunten; geen indicatie van tijd of geld
Megafront	Toegankelijkheid voor m.n. binnenland uitgewerkt in concrete speerpunten; geen tijd of geldindicatie
NDP	Visie fragmentarisch uitgewerkt in 25 weinig samenhangende punten' geen tijd of geldindicatie
PALU	Niet onderbouwd waarom de gekozen studie-richtingen, behalve 'common sense'
V7	12 "hoofd-actieggebieden" met daaronder veel specifieke acties zonder prioriteitenstelling (wat moet eerst). Geen tijd of geldindicatie.

### Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid

AC	Ja: Wegwerken ongelijkheid Stad-ruraal; streven naar gendergelijk-heid
APS	--
DOE	Ja: Wegwerken ongelijkheid Stad-ruraal; toegankelijkheid mens met beperking als conditie voor burgerparticipatie (zorgvervoer & schoolgebouw)
DRS	Enigszins: Aanpak leer-en gedragsproblemen jongens (mannelijke rolmodellen);Intercultureledialoog
Megafront	Ja: Opleidingen toegespitst op lokale toepasbaarheid; Orgaan voor behoud van cultuur; Preventief ongelijkheid wegwerken (distributie starten met verste gebieden zodat iedereen gelijk kan starten) ;Studiefinanciering

<b>NDP</b>	Ja: Wegwerken ongelijkheid Stad-ruraal; Studiefinanciering/basisbeurs
<b>PALU</b>	Indirect: door dropouts mee te nemen.
<b>V7</b>	Ja: Gelijke toegang tot o.a. onderwijs; gelijke kansen. Onderwijs als effectief mechanisme om armoede te bestrijden, en sociale ongelijkheid te verminderen / op te heffen. Onderwijs verbetert maatschappelijke positie van kinderen/ mensen uit kansarm milieu.
<b>Draagt bij aan beleving mensenrechten</b>	
<b>AC</b>	Onderwijs draagt bij aan maatschappelijke discussie, maar niet verder uitgewerkt. Gelijke onderwijs-kansen en gelijke ontwikkelingskansen voor een ieder
<b>APS</b>	Niet in samenhang met onderwijs
<b>DOE</b>	Morele versterkings- programma's, niet verder uitgewerkt
<b>DRS</b>	Geen aandacht voor alternatieve samenlevingsvormen (alleenstaanden, 1 oudergezinnen, LBGT, instituties). Onderwijs als universeel recht
<b>Megafront</b>	Zowel Recht op onderwijs als recht op eigen cultuur genoemd
<b>NDP</b>	Indirect: Dienstverlening aan sociaal zwakkeren als buitenschoolse activiteit;
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Indirect: Integratie van mensen met een beperking in de samenleving. Als alle onderdelen in samenhang tot hun recht komen dan is er wel toename beleving recht op onderwijs.
<b>Draagt bij aan goed bestuur (algemeen en voor het thema)</b>	
<b>AC</b>	Onderwijs draagt bij aan maatschappelijke discussie, maar niet verder uitgewerkt. Ordening opleidingsscholen en -instituten
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Reorganisatie van MINOV; Accreditatie; Morele versterking programma's: niet verder uitgewerkt
<b>DRS</b>	Rol van oudercommissies; Vak levens-beschouwingen: niet verder uitgewerkt
<b>Megafront</b>	Beter toezicht pedagogische doelstellingen Naschoolse Opvang (corruptie-gevoelig)
<b>NDP</b>	Bestuursorganisatie Universiteit aanpassen
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Institutionele versterking MINOV

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

### Wetgeving: Basisonderwijs, Hoger Onderwijs, Anders

<b>AC</b>	Naleving van leerplichtwet
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Wetgeving tav accreditatie, algemene onderwijsfinanciering
<b>DRS</b>	--
<b>Megafront</b>	--
<b>t</b>	
<b>NDP</b>	Wet op hoger onderwijs; Accreditatie (o.a. wet NOVA)
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Wet op hoger onderwijs; Accreditatie; wettelijke grondslag voor alle onderwijs-instituten

### Toegankelijkheid

#### Prioriteiten: aangepaste bouwstijl, andere locaties, plan tbv inclusief onderwijs

<b>AC</b>	Niet concreet
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Aangepast bouwstijl wel opgenomen, meer bouwen niet specifiek genoeg opgenoemd
<b>DRS</b>	--

<b>Megafront</b>	Ja, wel opgenomen
<b>NDP</b>	Meer middelbare scholencomplexen in de districten
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Aangepast bouwstijl wel opgenomen, alsook meer scholen bouwen. Geen 'plan' voor inclusief onderwijs, maar wel 'voorzieningen voor mensen met een beperking'
<b>Beschikbaarheid</b>	
<b>Prioriteiten: Data beschikbaar, scholen in kleine gemeenschappen, subsidie bijzonder onderwijs</b>	
<b>AC</b>	Concentratie-gebieden voor scholen en niet voor scholen in kleine gemeenschappen
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Wettelijke regeling voor subsidies
<b>DRS</b>	Leerlingvolg-systeem, subsidie voor bijzonderonderwijs
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	--
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Subsidie voor bijzonder onderwijs
<b>Aanvaardbaarheid</b>	
<b>Prioriteiten: Samenstelling teams, verbetering infrastructuur, onderwijswoningen, ontberingstoelage, beloningsstructuur, competenties voor intercultureel &amp; meertalig onderwijs</b>	
<b>AC</b>	Samenstelling teams deels opgenomen (ondersteuning vorming nieuwe, bewuste categorie leerkrachten), niet concreet over de verbetering van de infrastructuur, maatregel voor belastingvrijdom. Competenties voor intercultureel en meertalig onderwijs wel genoemd in de probleemstelling, maar niet verder uitgewerkt in de actiepunten
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Verbetering infrastructuur scholen wel expliciet opgenomen, betere onderwijzers woningen impliciet
<b>DRS</b>	--
<b>Megafront</b>	Waarborging kwaliteit opgenomen, verbeteren infrastructuur genoemd, betere/meer onderwijzerswoningen, ontberingstoelage
<b>NDP</b>	Modulaire opleidingen voor leerkrachten in het binnenland, impliciet over verbetering van de infrastructuur van scholen, herzien beloningsstructuur voor leerkrachten
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Verbeteren infrastructuur scholen & nucleus-centra, betere/meer onderwijzerswoning, ontberingstoelage, aanpassen beloningsstructuur leerkrachten, Studie en ordening meertaligheid; cultuuronderwijs in curriculum GLO/VOJ.
<b>Aanpasbaarheid</b>	
<b>Prioriteiten: all-inclusive ICT-programma's, mogelijkheid voor thuisonderwijs</b>	
<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	ICT in het onderwijs wel opgenomen
<b>DRS</b>	ICT opgenomen als onderdeel van 'distance learning'
<b>Megafront</b>	ICT-programma's kort genoemd, niet uitgewerkt
<b>NDP</b>	Werken naar ICT-startkwalificaties; Online Nationaal Onderwijs Platform
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	E-education, masterplan; Departement voor afstandsonderwijsInnovatie nucleuscentra inclusief ICT

# Jongeren & Sport

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

Belang thema	
<b>AC</b>	Focus ligt voornamelijk op topsport en jongeren en werkgelegenheid.
<b>APS</b>	Jongeren en sport komen niet voor in hun programma.
<b>DOE</b>	Jeugdontwikkeling als een speerpunt opgenomen met “Verhoging van sportontwikkeling” als één van de 4 subspeerpunten.
<b>DRS</b>	Sport en jongeren nemen een relatief goede positie in het programma, in, maar er worden nauwelijks concrete plannen genoemd.
<b>Megafront</b>	Twee korte paragrafen, die bestaan uit een aantal niet concrete punten.
<b>NDP</b>	Een apart, twee tot drie pagina’s tellend sub- hoofdstuk, dat handelt over het thema “jongeren en sport”. Niet uitputtend in de benadering van inherente integratie van het jongeren- en het sportbeleid, maar erkent en benoemt wel raakvlakken. Het voorziene sportbeleid maakt geen onderscheid tussen prestatieve sport en gezondheidsbevorderende (bewegen). De benadering van inherente integratie van het sport- en gezondheids-bevorderendbeleid (met name preventie) komt niet duidelijk naar voren. De relatie tussen bewegen (sport) en gezondheid wordt kort aangehaald.
<b>PALU</b>	Ze presenteren hun visie in 1 regel en een statement over het niet functioneren van het ministerie van Sport en Jeugdzaken.
<b>V7</b>	V7 gaat 1 pagina uitgebreid in op sport, een halve pagina op jongeren. Bovengemiddeld veel concrete plannen worden voorgesteld, waaronder een aantal van onze prioriteiten (maar hoe het te realiseren wordt niet concreet genoemd).
Visie op thema	
<b>AC</b>	Ja; sport draagt volgens AC/ABOP bij aan sociale cohesie en welzijn. Het is van eminent belang voor deelname aan het productieproces. Over de gezondheidssituatie (overgewicht etc) en –voordelen wordt niet gesproken.
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Het belang van een goede buurtontwikkeling voor gezonde en goed functionerende gezinnen wordt benadrukt. Er moet er een plan voor elke buurt (inclusief ruraal en binnenland) ontwikkeld worden, waarbij zelfstandige verenigingen gestimuleerd en gesubsidieerd worden. Er moeten onderdelen gekozen worden waarop de topsport zich de komende jaren op zal focussen, gericht op de Olympische Spelen.
<b>DRS</b>	Jongeren komen naar voren als onderdeel van het gezin. Wanneer het gezin stabiel is, vloeien ontwikkeling op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en sport hier uit voort. Toegang en/of succes zijn afhankelijk van de thuissituatie.
<b>Megafront</b>	De belangrijkste doelstellingen van het jeugdbeleid zijn het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid en bevordering van maatschappelijke zelfstandigheid. Het beleid richt zich op de plicht tot opvoeden voor ouders en de samenleving, ipv individuele jeugdzorg. Voor evenwichtig opgroeien zijn het gezin, de buurt, de school, de opvang en vrijetijds-voorzieningen belangrijk.
<b>NDP</b>	Opgesteld vanuit een “top-down” benadering en in termen van traditionele randvoorwaarden en methoden voor vrijetijdsbesteding van jongeren en sportontwikkeling. Wel wordt aangegeven dat “Indien we erkennen dat Human Resources de belangrijkste natuurlijke hulpbron is, dan mag geen enkele Surinamer en in het bijzonder de jongeren, meer onbenut worden gelaten.”
<b>PALU</b>	Sportactiviteiten vergroten de mogelijkheden van mensen om hun eigen toekomst vorm te geven, om actieve burgers te worden en als rolmodel te dienen voor de gemeenschap.
<b>V7</b>	Tweesporbeleid waarbij enerzijds op brede deelname aan bewegings-activiteiten en anderzijds op topsport wordt gefocust.



## Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid

<b>AC</b>	Sport draagt bij aan sociale cohesie. Werken aan recreatie- en sportmogelijkheden voor minder draagkrachtigen en in de districten, maar hoe en wat wordt niet genoemd.
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Via buurt-ontwikkeling
<b>DRS</b>	In algemene zin: ontplooiings-mogelijkheden voor ieders talenten, niet in relatie tot thema.
<b>Megafront</b>	Armoede-bestrijding is een speerpunt, maar komt niet terug gerelateerd aan het thema.
<b>NDP</b>	Volgens de NDP levert sport niet alleen een waardevolle bijdrage aan de maatschappelijke saamhorigheid maar is het ook als factor voor een samenbindend verenigingsleven, natievorming, nationale trots, criminaliteit- en gezondheidspreventie van eminent belang.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	O.a. dmv "Elke school lichamelijke opvoeding". Bovendien erkennen ze dat sport kan bijdragen aan nationale integratie. Ook aandacht voor het binnenland en mensen met een lichamelijke beperking.

## Draagt bij aan beleving mensenrechten

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Via buurt-ontwikkeling
<b>DRS</b>	Eerbied voor Rechten van de Mens is een van de doelstellingen en mensenrechten worden veelvuldig genoemd. Het komt echter niet concreet terug in relatie tot het thema.
<b>Megafront</b>	Stelt expliciet: ieder kind heeft recht op veilige, evenwichtige, stimulerende opvoedingscontext. Er worden alleen algemene niet-concrete punten aangedragen hoe dit te realiseren.
<b>NDP</b>	Niet direct in relatie tot het thema.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Redelijk, via "Elke school lichamelijke opvoeding"

## Draagt bij aan goed bestuur (voor thema)

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Via openbaarheid van bestuur
<b>DRS</b>	Structurele samenwerking met maatschappelijk middenveld. Evaluatie en capaciteits-versterking van overheid in algemene zin.
<b>Megafront</b>	Capaciteits-versterking van de overheid
<b>NDP</b>	Potentiële voorwaarden voor het scheppen van een klimaat dat goed bestuur kan faciliteren, worden wel genoemd, bijv. natievorming, maatschappelijke saamhorigheid, enz.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	--

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

### Vergroten Toegang

#### Faciliteiten, capaciteitsstudie, behoeftepeiling, registratie van organisaties

AC	Verbetering sportinfrastructuur maar geen concrete plannen.
APS	--
DOE	Buurtontwikkelingsplan: sport- en recreatie in de buurt aanpakken, beheer door NGO's onder strak overheidstoezicht; beheer ism particulieren
DRS	In algemene zin: het creëren van een veilige en kindvriendelijke woonomgeving met adequate recreatie- en sportfaciliteiten.
Megafront	In de vorm van een 'leefbaarheid-verbeteringsplan' voor stad, platteland en binnenland, en een plan voor accommodaties en voorzieningen op het gebied van sport. Maar niet concreet gemaakt. Ook een onderhouds- en beheerssysteem voor overheids-gebouwen d.m.v het opzetten van een vastgoed-organisatie. Klein onderhoud van gebouwen zal geprivatiseerd worden. Bestaande sportlocaties renoveren.
NDP	Opzetten, onderhoud, instandhouding en verantwoord beheer van gemeenschaps- en sportcentra.
PALU	--
V7	Creatie en renovatie van verschillende faciliteiten (voorzieningen). Het opstellen van een exploitatie- en beheersplan wordt ook genoemd. De rol van de overheid hierbij komt onvoldoende naar voren.

### Gelijke kansen voor talentontwikkeling:

#### transparant beleid voor toekenning van fondsen

AC	Veel aandacht voor topsport en professionaliseren van bepaalde sporten. Versterken van een Surinaams Sportfonds. Concrete plannen ontbreken.
APS	--
DOE	Fondsen gericht op toptalenten, maar niet specifiek op minder bedeelden. Gymnastiek moet een hoofdvak worden voor het kweken en traceren van talent.
DRS	Voldoende en goede mogelijkheden voor sportbeoefening, met name voor jongeren. Een professionele aanpak voor promoten van topsport. Geen concrete plannen.
Megafront	Stimuleren van topsport, met name voetbal. Hoe wordt niet genoemd.
NDP	Er wordt niet gesproken over gelijke kansen voor talentontwikkeling. Wel wordt de mogelijkheden die de dubbele nationaliteit biedt aangehaald.
PALU	--
V7	Lessen voor lichamelijke opvoeding op alle scholen, en toezicht houden op dat dit daadwerkelijk gebeurt. Aandacht voor de nodige instituten en plannen voor begeleiden, ontwikkelen en selecteren van talenten en topsporters. Bij het werken aan de sociale zekerheid wordt recreatie expliciet genoemd.

### Vergroting bewustzijn

#### gymdocenten, activiteiten na schooltijd

AC	Bewustzijn vergroten van voordelen van sport niet expliciet. Wel wordt genoemd dat er een manier moet komen om Surinamers bewust te maken van nuttige vrijetijdsbesteding. Op elke school een gymfaciliteit.
APS	--
DOE	Duidelijke samenwerking tussen Min. S&J en MINOV (vanaf de basisschool). Gymnastiek moet een hoofdvak worden.
DRS	Verbeteren van de 'match' tussen behoefte van de maatschappij en aanbod van opleidingen. Meer aandacht voor lichamelijke opvoeding op scholen, maar geen concreet plan. Burgers moeten geleerd en gestimuleerd worden een gezonde leefstijl erop na te houden. Naschoolse opvang moet zich o.a. richten op fysieke gezondheid.
Megafront	In 1 algemene zin: gebrek aan (geschikte) docenten en vergroten van kwaliteit van opleidingen. Onderhoud schoolgebouwen. Indirect: effectieve bewustwordings-campagnes tbv preventieve gezondheidszorg.

<b>NDP</b>	Bewustzijn vergroten wordt niet genoemd. Wel: Lichamelijke opvoeding op school; Schoolzwemmen verplichten; De opzet van gemeenschapscentra in alle buurten waarin naschoolse opvang, sport en recreatie en de ontwikkeling van leiderschapskwaliteiten, aan de orde zullen zijn.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Strategische voorlichtings-programma's over gezondheids-vraagstukken, met aandacht voor gezonde voeding en levensstijl. Lessen en faciliteiten voor lichamelijke opvoeding op alle scholen, maar weinig v.w.b. kwaliteit van deze lessen. Rol van de overheid is toezicht houden op het wel of niet verzorgen van de lessen. Is wel het enige programma dat expliciet schrijft over voorlichting over overgewicht en stimuleren van een healthy lifestyle.

## Decentralisatie sportbonden & organisaties: eerlijke toegang tot financiële ondersteuning, transparante regelgeving

<b>AC</b>	Organisaties en verenigingen institutioneel en financieel ondersteunen. Er worden geen eisen aan gesteld.
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	De overheid moet bonden en organisaties ondersteunen, verenigingen stimuleren en subsidiëren. Openbaarheid van bestuur in algemene zin.
<b>DRS</b>	Een bloeiend verenigingsleven kan bijdragen aan een optimale beleving van de rechten van de mens. Bonden moeten structureel ondersteund worden op basis van een lange termijnplan per bond.
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Voorbereiding en realisatie van een centrum voor dienstverlening, dat sport- en jeugdorganisaties te hulp komt, onder meer in verband met hun administratieve organisatie en het decentraliseren van sportkeuring.</li> <li>- Managementniveau van sportorganisaties naar een hoger niveau tillen.</li> <li>- Decentralisatie van de sportkeuring.</li> </ul>
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	--

## Overige

<b>AC</b>	Capaciteitsversterking van Ministerie van Sport en Jeugdzaken. Sporters van Surinaamse komaf zouden de mogelijkheid moeten hebben om onder de Surinaamse vlag hun sport te beoefenen.
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Het belang van een stimulerende omgeving (inclusief thuissituatie) voor de ontwikkeling van talenten heeft een centrale plek bij jeugd-ontwikkeling. Er moeten onderdelen worden gekozen waarop de topsport zich de komende jaren zal focussen, gericht op de Olympische Spelen.
<b>DRS</b>	Het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken wordt opgeheven. Sport wordt ondergebracht bij het MINOV en Jeugd bij het op te richten Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Jeugd en Gezinszaken (ipv Sozavo). Toerusting en begeleiding van het Jeugd Parlement.
<b>Megafront</b>	Bijzondere aandacht voor sportbeoefening voor bejaarden, vrouwen en mensen met een beperking.
<b>NDP</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Ondersteuningsmogelijkheden van internationale organisaties (beter) in kaart brengen.</li> <li>- Dubbele nationaliteit wordt genoemd in het kader van topsport.</li> <li>- Instellen Nationaal Sportfonds.</li> <li>- Opzetten van een sportfysiologisch onderzoeks- en ontwikkelingscentrum, teneinde een eigen surinaamse sportwetenschapsbeoefening op gang te brengen, het een en ander in samenwerking met de Faculteit der Medische Wetenschappen van de AdeK-universiteit van Suriname.</li> </ul>
<b>PALU</b>	Het ministerie van Sport en Jeugdzaken moet beter benut worden.
<b>V7</b>	Enkele positieve doelen, zoals het stimuleren van sportbeoefening door mensen met een beperking, maar niet duidelijk hoe (met welke strategie) en wat de rol van de overheid zou zijn bij het behalen van deze doelen. Zorgen voor een optimale toegang tot sociale zekerheden, waar recreatie expliciet wordt genoemd.

# Gezondheid

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

### Belang thema

<b>AC</b>	Algemene opsomming over toegankelijkheid, kwaliteit, verdeling van kosten, zorg voor chronisch zieken en mensen met beperkingen, bijzondere aandacht voor moeder- en kindzorg en zorg voor senioren burgers
<b>APS</b>	Geen paragraaf over gezondheid en gezondheidszorg
<b>DOE</b>	Geen paragraaf over gezondheid en gezondheidszorg
<b>DRS</b>	Algemene principes: toegang tot kwalitatieve gezondheidszorg in elk district vergroten. Reguleren en uitbreiden van de huidige basiszorgverzekering. Geen opmerking over haalbaarheid of samenhangende, planmatige uitvoering. Zekere mate van mensenrechten-benadering.
<b>Megafront</b>	Wensenlijst: aandacht voor preventieve gezondheidszorg en effectievere bestrijding van epidemische ziekten; bestrijding van drugsgebruik; geestelijke gezondheidszorg. Medisch kader voor gezondheidszorg in het binnenland; betaalbare medicamenten; aanpak van milieuvervuilers; instelling milieu autoriteit; keuring levensmiddelen en waren
<b>NDP</b>	Ambitieuze voornemens: Toegankelijkheid; Financiering; woon- en leefmilieu; gezondheidsvoorlichting en opvoeding. Kwaliteitsgarantie systeem; Kwaliteit medisch en paramedisch kader; Verbetering preventieve zorg; Zorg voor zuigelingen, jeugdigen, vrouwen. Geestelijke gezondheidszorg. Infrastructuur
<b>PALU</b>	Komt niet voor
<b>V7</b>	Toegankelijkheid, efficiëntie, effectiviteit en kwaliteit, gelijkwaardige toegang tot zorg voor iedereen. Infrastructuur. Kwaliteit v/d gezondheidswerkers. Wetgeving

### Duidelijke visie op thema

<b>AC</b>	Visie beperkt tot zorgaspecten, en financiering, m.n. gezondheidszorg i/h binnenland en medicamenten voorziening.
<b>APS</b>	
<b>DOE</b>	
<b>DRS</b>	Duidelijk standpunt t.a.v. leefstijl en gezondheid
<b>Megafront</b>	Geen samenhangende visie; eerder een opsomming van problemen
<b>NDP</b>	Geen duidelijke visie
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Redelijke diepgang en samenhang, maar het "hoe" staat er nog niet bij

### Onderbouwing

<b>AC</b>	Ja, voor wat betreft de paragraaf over meten en registreren van gezondheids- gegevens en wetenschappelijk onderzoek binnen de openbare gezondheidszorg
<b>APS</b>	
<b>DOE</b>	
<b>DRS</b>	Ja, voor wat betreft leefstijl gezondheid en de rol van overheid en importeurs/ producenten van voedingsmid- delen
<b>Megafront</b>	Nee. Het programma geeft symptoom bestrijding i.p.v. doordacht beleid
<b>NDP</b>	De samenhang met sociale determinanten van gezondheid en de acties om die factoren te beïnvloeden ontbreken
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Ja, ook omdat beheersbaar maken van de risicofactoren die leiden tot chronische ziekten en verzelfstandigen van het Bureau Openbare Gezondheidszorg in het plan staan

### Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid

<b>AC</b>	Indirect: Als alles naar wens gaat komt het voor iedereen wel goed maar een specifieke actie gericht op achtergestelde groepen ontbreekt
-----------	--

APS	
DOE	
DRS	Ja, Indien universele toegang tot basiszorg wordt gerealiseerd
Megafront	Misschien, als alle wensen kunnen worden gerealiseerd
NDP	De belangrijkste voorwaarden voor tegengaan ongelijkheid, nl. ontwikkelings- kansen bieden aan burgers, staan alleen in de uitgangspunten niet in het beleid
PALU	
V7	Komt niet duidelijk tot uiting
<b>Draagt bij aan beleving mensenrechten</b>	
AC	Indirect wel, maar wordt niet beschreven/ begrepen als een goede gezondheid is een mensenrecht.
APS	
DOE	
DRS	Het recht op gezondheidszorg wordt onderkend, maar niet uitdrukkelijk genoemd
Megafront	Niet door een gerichte actie op het gebied v/d gezondheidszorg
NDP	Indirect wel, maar wordt niet als beschreven/ begrepen als een goede gezondheid is een mensenrecht.
PALU	
V7	Indirect wel maar wordt niet beschreven/ begrepen als een goede gezondheid is een mensenrecht

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

<b>Terugdringen van maatschappelijke ongelijkheid</b>	
AC	Niet specifiek. Nergens een opmerking over gender- (on)gelijkheid of de relatie armoede en slechte gezondheid
APS	
DOE	
DRS	Niet specifiek. Nergens een opmerking over gender- (on)gelijkheid of de relatie armoede en slechte gezondheid
Megafront	Niet als zodanig.
NDP	Niet specifiek. Nergens een opmerking over gender- (on)gelijkheid of de relatie armoede en slechte gezondheid
PALU	
V7	Indirect wel, maar wordt niet verder uitgewerkt. Nadruk ligt op goed bestuur
<b>Terugdringen van moeder- en kindsterfte</b>	
AC	Wordt naar gerefereerd bijv. 'bijzondere aandacht wordt besteed aan moeder- en kindzorg', maar niet uitgewerkt.
APS	
DOE	
DRS	
Megafront	
NDP	Wordt naar gerefereerd, maar niet uitgewerkt
PALU	
V7	Educatie op het gebied seksualiteit en tienerzwanger- schappen en op het gebied van moeder- en kindzorg
<b>Terugdringen van niet-verdraagbare aandoeningen &amp; ongelukken / suïcide</b>	

<b>AC</b>	Nee
<b>APS</b>	
<b>DOE</b>	
<b>DRS</b>	Bewustwordingsactiviteiten om een gezonde levensstijl aan te leren en te stimuleren
<b>Megafront</b>	Nee
<b>NDP</b>	Een algemene intentie om de psychiatrische zorg te verbeteren, maar niet verder uitgewerkt
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Ontwikkelen van strategische voorlichtings- programma's voor o.a. gezonde voeding en levensstijl; controle op voedselveiligheid; seksuele en niet-seksueel overdraagbare aandoeningen en andere ziekten; geestelijke gezondheidszorg: instellen van structurele opvang en begeleiding voor drugs-, alcohol en gokverslaafden
<b>Regulering van de gezondheidszorg</b>	
<b>AC</b>	Ordering in de particuliere gezondheids- dienstverlening, dmv wet- en regelgeving, maar niet in welke onderdelen sectoren (laboratoria, huisartsen, apotheken, zwangerschaps- onderbrekings- klinieken?) en wat er geordend moet worden
<b>APS</b>	
<b>DOE</b>	
<b>DRS</b>	
<b>Megafront</b>	
<b>NDP</b>	In de uitgangspunten worden wet- en regelgeving genoemd als instrumenten v/d overheid, maar er wordt niet genoemd hoe dit de gezondheids- dienstverlening, verder zal reguleren
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	Een raamwet voor ordering van de gezondheidszorg Formuleren van de wet "Medezeggenschap voor patiënten"

# Gender

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

Belang thema	
AC	Noemt onderwijs de sleutel voor ontwikkeling van mens en samenleving, en zegt dat goed onderwijs o.a. streeft naar gelijkheid van meisjes en jongens, maar heeft geen acties om dit te bereiken
APS	--
DOE	Opheffen genderongelijkheid niet expliciet genoemd. Alleen gericht op gelijkheid van mannen en vrouwen in besluitvorming
DRS	Opheffen genderongelijkheid niet expliciet genoemd.
Megafront	Aandacht voor wetgeving en condities voor gelijke participatie en bestraffing geweld tegen vrouwen en kinderen
NDP	Huiselijk geweld, obstakels goed opgeleide vrouwen, en oprichting vrouwenplatform zijn genoemd, maar niet in het kader van opheffen genderongelijkheid
PALU	Opheffen genderongelijkheid niet expliciet genoemd.
V7	Opheffen van genderongelijkheid niet expliciet genoemd.
Visie op thema	
AC	Een aantal losse acties voor vrouwen, maar niet vanuit de insteek van gendergelijkheid.
APS	--
DOE	Vermeldt het belang van een evenwichtige participatie van mannen en vrouwen op beleidsniveau, maar geen plan om dit te bereiken
DRS	Wel verwijzingen naar het belang van gelijke kansen voor mannen en vrouwen, maar geen duidelijke visie hierover geformuleerd
Megafront	Het scheppen van de condities zodat vrouwen en mannen in alle posities kunnen participeren.
NDP	Geen visie geformuleerd over opheffen gender-ongelijkheid
PALU	Een aantal losse acties voor vrouwen, maar niet vanuit de insteek van gendergelijkheid.
V7	Geen visie geformuleerd over opheffen gender-ongelijkheid
Onderbouwd	
AC	Ja
APS	--
DOE	Ja
DRS	Nee
Megafront	Ja
NDP	Enigszins
PALU	Nee
V7	Nee
Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid	
AC	Niet duidelijk
APS	--
DOE	Streeft een evenwichtige participatie van mannen en vrouwen op beleidsniveau na
DRS	Onderwijs is de basis voor werkgelegenheid en het bevorderen van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de samenleving
Megafront	Voorstander van vastleggen minimum percentage van vrouwen in alle openbare en particuliere functies
NDP	Vrouwenstatuut t.b.v. gelijke en gelijkwaardige positie van de vrouw
PALU	Niet duidelijk
V7	Zijdelings impliciet in paragraaf over onderwijs als effectief mechanisme om armoede te bestrijden en

	sociale ongelijkheid te verminderen c.q. op te heffen
<b>Draagt bij aan beleving mensenrechten</b>	
<b>AC</b>	Zijdelings (onder nationale veiligheid): condities voor menselijke veiligheid door respect voor menselijke waardigheid, mensenrechten en fundamentele vrijheden, bevordering sociale en economische ontwikkeling, sociale gelijkheid en onderwijs en door bestrijding van armoede, ziektes en honger
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Zijdelings: Actieve inzet nodig van elke Surinamer ongeacht politieke kleur, ras, geloof of gender
<b>DRS</b>	Zijdelings: Geloof, liefde, vertrouwen, respect, gelijkheid, integriteit, matigheid, en standvastigheid (in de kernwaarden). Burgers moeten zekerheid hebben dat hun rechten gerespecteerd worden.
<b>Megafront</b>	Zijdelings: Acties genoemd onder sociaal beleid, onderwijs, gezondheidszorg (armoedebe-strijding, aandacht voor achtergestelde groepen)
<b>NDP</b>	Zijdelings: Respect voor mensenrechten genoemd in paragraaf over internationale betrekkingen en naleving van universeel erkende principes en normen van het internationale recht
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Zijdelings: Ontwikkelen en versterken van democratische structuren, bevorderen van mensen-rechten genoemd in paragrafen over buitenlandse politiek en veiligheid
<b>Draagt bij aan goed bestuur</b>	
<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Dienstbare overheid die transparant is naar haar burgers toe. Gezagsdragers stellen zich dienstbaar op. Duidelijke wet- en regelgeving, zodat elke Surinamer gestimuleerd wordt via burgerparticipatie persoonlijke en gemeenschappelijke doelen te realiseren
<b>DRS</b>	Dienstbare overheid; overheid die verantwoording verschuldigd is aan de burgerij; Relevante informatie moet toegankelijk zijn voor burgers; Goed functionerende checks-and-balances nodig.
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	--
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	--

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

<b>Uitbanning gender gerelateerd geweld</b>	
<b>AC</b>	Gezamenlijk optreden (overheid, maatsch. groepen en instituten) tegen huiselijk geweld (onder nationale veiligheid)
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	--
<b>DRS</b>	--
<b>Megafront</b>	Gewelddelicten tegen kinderen en vrouwen dienen streng te worden afgestraft.
<b>NDP</b>	Huiselijk geweld als nieuw coordinaatschap bij Bureau Nationale Veiligheid
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	--
<b>Vrouwen in besluitvorming</b>	
<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Evenwichtige verdeling leiderschap mannen en vrouwen in publieke functies; wettelijk quota systeem
<b>DRS</b>	--



<b>Megafront</b>	Wetgeving voor gelijkwaardige participatie. Reserveren vastgesteld minimum percentage alle openbare en particuliere functies voor vrouwen.
<b>NDP</b>	--
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Bevorderen volwaardige deelname vrouwen in machtsstructuren van samenleving en economie, wat onmisbaar is voor economische ontwikkeling, democratisering, vrede, veiligheid en stabiliteit. Aan de thema's zoals milieu, gendergelijkheid en goed bestuur wordt goed gestalte gegeven.
<b>Seksuele &amp; reproductieve rechten</b>	
<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	--
<b>DRS</b>	Aandacht voor respect seksuele geaardheid in de toekomst
<b>Megafront</b>	--
<b>NDP</b>	--
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Internationale ondersteuning van mensenrechten- verdedigers en gelijke rechten voor iedereen, met speciale aandacht voor vrouwenrechten en de rechten van lesbiennes, homo's, biseksuelen en transgenders.
<b>Genderbeleid</b>	
<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	--
<b>DRS</b>	--
<b>Megafront</b>	Om een gelijkwaardige basis te creëren waarbij vrouwen evenals mannen in alle maatschappelijke, bestuurlijke, politieke en andere posities kunnen participeren, dienen niet alleen de nodige condities daartoe te worden geschapen maar ook de relevante wetgeving tot stand te worden gebracht.
<b>NDP</b>	Barrières die goed opgeleide vrouwen hinderen in hun carrière o.a. door zorg kinderen kwalitatief en kwantitatief te verbeteren en garanties inbouwen dat zorg voor jonge zuigeling door moeder kan worden gegeven zonder inkomen en promotiekansen te verliezen (pag.11) Samen met bestaande vrouwenorganisaties een nationaal vrouwenplatform om te komen tot een Vrouwen-statuuut voor gelijke en gelijkwaardige positie van de vrouw.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Gelijke rechten en kansen voor vrouwen en mannen, omdat deze rechten cruciaal zijn voor ontwikkeling, democratie, veiligheid en welvaart.

# Kinderrechten

## 1. ALGEMENE BESCHOUWING

Belang thema	
AC	Komt niet voor
APS	Komt niet voor
DOE	Redelijk; jeugdontwikkeling een van de pijlers van het programma. Kinderrechten niet expliciet genoemd.
DRS	Ja
Megafront	Matig; op 1 plek worden de rechten van kinderen aangehaald ('ieder kind heeft recht op een veilige, evenwichtige en stimulerende opvoedingscontext').
NDP	Matig; nergens expliciet genoemd
PALU	Komt niet voor
V7	Komt niet expliciet voor. Wel aandacht hiervoor bij 'gezin' en bij kinderarbeid.

Visie op thema	
AC	--
APS	--
DOE	Visie op jeugdontwikkeling is duidelijk, er is geen visie wat betreft kinderrechten.
DRS	Ja; stabiele gezinnen zorgen voor een gezonde, stabiele samenleving. Kinderrechtenverdrag moet geïmplementeerd worden.
Megafront	Nee; een aantal losse acties voor kinderen, maar niet vanuit de insteek van kinderrechten.
NDP	Nee; een aantal losse acties voor kinderen, maar niet vanuit de insteek van kinderrechten
PALU	--
V7	Redelijk; onder paraplu van 'gezin', aangevuld met enkele sectorale acties

Onderbouwing	
AC	--
APS	--
DOE	Voldoende; wisselt tussen concreet en vaag.
DRS	Voldoende.
Megafront	Onvoldoende; blijft hangen in vaagheid/geen concrete plannen.
NDP	Onvoldoende; is niet samenhangend genoeg
PALU	--
V7	Niet altijd (bijv. kinderen leren autoriteit te accepteren en agressiviteit te beteugelen)

Draagt bij aan tegengaan van ongelijkheid	
AC	--
APS	--
DOE	Beperkt tot algemeen ontwikkeling van faciliteiten in achtergestelde buurten en districten en onderwijs.
DRS	Beperkt tot algemeen armoedebestrijding (herzien sociale zekerheidsstelsel) en onderwijs.
Megafront	Algemeen: armoedebestrijding en onderwijs. Subject-subsidie voor werklozen, jongeren en ouderloze gezinnen.
NDP	Beperkt tot tegengaan ongelijke onderwijskansen voor kinderen in districten middels opzetten van middelbare scholen
PALU	--
V7	Enigszins: (onderscheid urbaan/ruraal in toegang tot kinderopvang & onderwijs)

Draagt bij aan beleving mensenrechten	
---------------------------------------	--

AC	--
APS	--
DOE	Zijdelings: van kinderen en jongeren die actiefparticiperen in het vormgeven aan de eigen identiteit en gebruik maken van kansen voor zelfontplooiing om het land succesvol te maken.
DRS	Mensenrechtenverdrag wordt aangehaald en dat de overheid haar burgers in staat moet stellen om 'het volle genot van deze rechten te beleven'. Kinderrechten-verdrag (elk kind heeft recht op een stabiel en liefdevol gezin) is uitgangspunt voor het gezin.
Megafront	Zijdelings: op 1 plek worden de rechten van kinderen aangehaald ('ieder kind heeft recht op een veilige, evenwichtige en stimulerende opvoedings-context').
NDP	Zijdelings: meer en beter kinderopvang, zodat vrouwen carrière kunnen maken
PALU	--
V7	Zijdelings: bij kinderarbeid & gezin ('kinderen die de gelegenheid krijgen zichzelf te zijn' enz)

## Draagt bij aan goed bestuur

AC	--
APS	--
DOE	--
DRS	--
Megafront	--
NDP	--
PALU	--
V7	--

## 2. PRIORITEITEN BURGERINITIATIEF

### Harmonisatie nationale wetgeving aan Kinderrechtenverdrag

AC	--
APS	--
DOE	Kinderrechten-verdrag wordt niet genoemd. Wel controle op naleving van de wet Opvang Instellingen.
DRS	Kinderrechten-verdrag wordt genoemd, en dat er wetten moeten worden opgesteld, maar geen concrete voorstellen voor wetgeving. Wil samenwerken met UNICEF en andere VN organen aan de volledige implementatie van het verdrag.
Megafront	Kinderrechten-verdrag wordt niet genoemd. Wel de rechtspositie van werkende jongeren zal wettelijk worden geregeld (hoe blijft onvermeld).
NDP	--
PALU	--
V7	--

### Bewustzijn en voorlichting

AC	--
APS	--
DOE	Niet expliciet, alleen capaciteitsversterking van de overheidsinstanties in het algemeen.
DRS	Bijzondere verantwoordelijkheid van burgers en instituten ten opzichte van kinderen. De overheid zou hierin een controlerende rol moeten hebben.
Megafront	Opvang en begeleiding van verwaarloosde jongeren zal verbeterd worden en landelijk worden aangepakt. Programma's zullen hiertoe worden ontwikkeld. In het leven te roepen Centra voor Jeugd en Gezin. Zorg- en adviesteams op scholen. Deze gespecialiseerde hulp moet ondersteuning bieden bij de opvoeding.
NDP	--
PALU	--

<b>V7</b>	Ontwikkelen van speciale programma's voor ouders/ verzorgers om zebewust te maken van de ontwikkelings-fasen die pubers doormaken en de typische karakteristieken (gedragingen) die hiermee verband houden.
-----------	---

## Instelling Kinderombudspersoon & strengere controle op de naleving van kinderrechten

<b>AC</b>	--
<b>APS</b>	--
<b>DOE</b>	Elke vorm van geweld tegen kinderen moet teruggedrongen worden, maar geen concreet plan.
<b>DRS</b>	Niet expliciet, alleen algemeen strengere controle naleving kinderrechten.
<b>Megafront</b>	Gewelddelicten tegen kinderen dienen streng te worden afgestraft, maar geen concreet plan hiervoor. Waar nodig het kind beschermen tegen zijn omgeving dmv opvoeding (tijdelijk) over te dragen.
<b>NDP</b>	Beperkt: verbeteren van toezicht op kindertehuizen en bevorderen van kinderopvang in crèches.
<b>PALU</b>	--
<b>V7</b>	Voorzieningen voor bescherming van het kind'

## Overige acties tav kinderen

<b>AC</b>	
<b>APS</b>	
<b>DOE</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vaderschaps-verlof implementeren.</li> <li>• Structurele en betaalbare slachtofferhulp aan kinderen die mishandeling en misbruik hebben ervaren</li> <li>• Totaal beleid van Sport- en Jeugdzaken omgooien.</li> <li>• Optimaliseren van de kindzorg en vroege stimulatie van kinderen, maar niet vermeld hoe.</li> </ul>
<b>DRS</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting wordt omgebouwd tot Ministerie voor Sociale Ontwikkeling, Jeugd en Gezinszaken</li> <li>• Toerusting en begeleiding van het Jeugd Parlement.</li> <li>• Gezinnen leren omgaan met hun budget.</li> <li>• Inkomens- en opvoedingsondersteuning voor gezinnen.</li> <li>• Speciale aandacht voor rechten en plichten van de vader. Bestuderen verruiming vaderschaps-verlof.</li> <li>• Adequate voorzieningen op gebied van onderwijs, gezondheidszorg, sport en recreatie.</li> <li>• Speciale aandacht voor zaken die het gezin bedreigen, zoals tienerzwangerschap, drugs- en alcoholmisbruik.</li> <li>• Buitenschools-opvangprogramma, ook vóór aanvang van school, gericht op mentale, emotionele en fysieke ontwikkeling van kinderen.</li> <li>• Stimuleren mannelijke leerkrachten.</li> </ul>
<b>Megafront</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kinderbijslag verhogen.</li> <li>• Verkeersveiligheid vergroten voor kwetbare weggebruikers, zoals kinderen.</li> <li>• Een intensief programma gericht op bestrijding van drugsgebruik, ism particuliere organisaties en instituten, met jongeren als belangrijkste doelgroep.</li> <li>• Naschoolse opvang onderwerpen aan beter toezicht gericht op pedagogische doelstellingen.</li> </ul>
<b>NDP</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Normaliseren van woonsituatie voor gezinnen, zodat niet meer met meerdere generaties in een kleine woning hoeft te worden doorgebracht. Hierdoor zal o.a. kindermisbruik significant worden teruggedrongen.</li> <li>• Naschoolse opvang verder verbeteren waardoor curriculum en specifiek kader beantwoorden aan de cognitieve, affectieve en sensomotorische ontwikkeling van het kind.</li> <li>• Opzetten van meerdere doorgangshuizen over het hele land voor opvang van kinderen in nood die directe hulp nodig hebben.</li> <li>• Vergroten van nationale capaciteit voor opvang en begeleiding van moeilijk opvoedbare jongeren</li> <li>• Gezondheids-voorlichting en opvoeding van kinderen en jongeren is een gedeelde verantwoordelijkheid van de ministeries die verantwoordelijk zijn voor gezondheidszorg, jeugd en onderwijs.</li> <li>• Verdere verhoging van de kinderbijslag</li> </ul>
<b>PALU</b>	
<b>V7</b>	